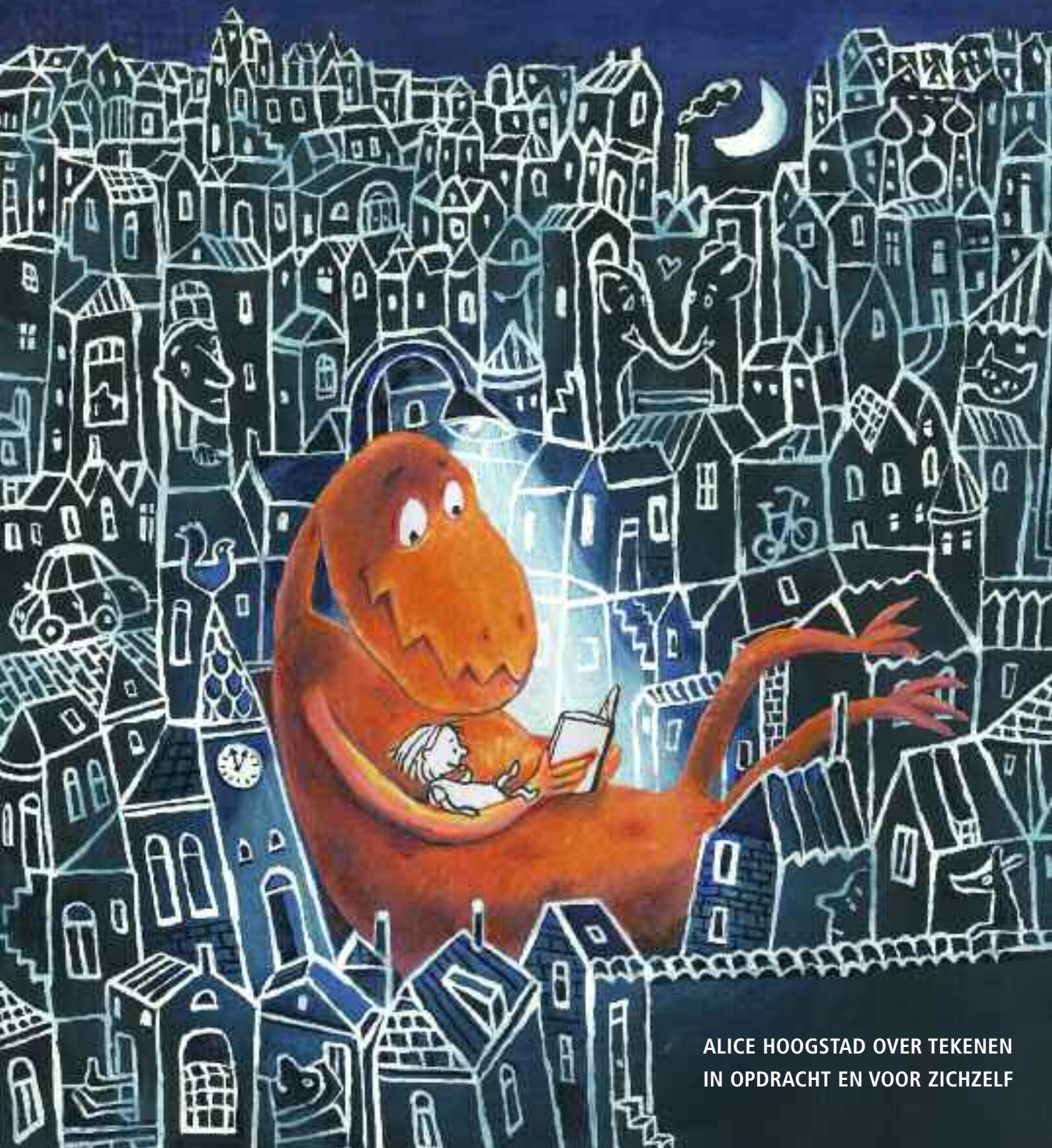

Lezen

JAARGANG 9 NUMMER 2 2014
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

ALICE HOOGSTAD OVER TEKENEN
IN OPDRACHT EN VOOR ZICHELZELF

LEZEN VOOR DE LIJST ••• INEKE RIEM: WINNAAR VAN DE DJP ••• VADERS VOOR
LEZEN: VOORLEZEN VANUIT DE GEVANGENIS ••• PORTRET MARJOLIJN HOF •••
WAT WIL DE JONGE LEZER? ••• WORKSHOPPEN BIJ DE JONGE JURY ••• INTER-
VIEW MAARTJE WORTEL ••• KINDERBOEKENAMBASSADEUR JACQUES VRIENS
••• JACOB DERWIG OVER LEZEN ••• HET ATELIER VAN ALICE HOOGSTAD

juni Maand van het Spannende Boek, thema: 'Terreur in thrillers', maandvanhetspannendeboek.nl ••• juni Finale Kasteeljuweel, poëziewedstrijd voor scholieren, schoolderpoëzie.nl ••• 10 t/m 14 juni 45ste Poetry International Festival Rotterdam, poetryinternational.org ••• 12 juni Uitreiking C. Buddingh' Prijs voor nieuwe Nederlandstalige poëzie, poetryinternational.org ••• 18 juni Prijsuitreiking 'Er was eens', erwaseens.nu ••• 18 juni Prijsuitreiking Nederlandse Kinderjury, kinderjury.nl ••• 21-22 juni Finale Write Now!, writenow.nu ••• 7 t/m 14 september Week van de Alfabetisering, lezenenschrijven.nl ••• 8 september Wereldalfabetiseringsdag ••• 13 september Middag van het Kinderboek, thema: 'Internationaal' (hoofdgast Aidan Chambers), tedvanlieshout.nu ••• 1 t/m 12 oktober Kinderboekenweek, thema: 'Feest!', kinderboekenweek.nl ••• 25 oktober Jonge schrijversavond, jongeschrijversavond.nl •••

Verder met jeugdliteratuur op de pabo

Hoe zet je kinderboeken in voor een rijke lees- en leeromgeving?

Op vrijdag 26 september 2014 organiseert Stichting Lezen, in samenwerking met de redactie van *Verborgene Talenten*, voor pabodocenten een symposium over jeugdliteratuur en andere vakken.

Jeugdliteratuur biedt ook vele mogelijkheden bij andere vak- en vormingsgebieden dan alleen het vak Nederlands. Informatieve boeken, fictieve verhalen en gedichten bieden samen een leeromgeving die het leesonderwijs verrijkt en kan zorgen voor verbreding en verdieping bij andere vakken.

Tijdens de studiedag gaan deskundigen in op de Bibliotheek *op school*, de (verplichte) pabo-leeslijst, fictie en non-fictie bij alle vakken en de huidige stand van zaken van het vak jeugdliteratuur op de Nederlandse pabo's. Ook kinderboekenschrijvers laten hun licht schijnen over het thema.

Waar: Spoorwegmuseum, Utrecht

Kosten: deelname kost € 135,-. Neemt u als docent Nederlands een collega mee van een ander vak, dan betaalt hij/zij slechts € 100,-.

Meer informatie en aanmelding: lezen.nl

Redactioneel

Econoom John Maynard Keynes voor-
spelde begin twintigste eeuw dat de

technologie het in de eenentwintigste eeuw zo ver zou hebben
gebracht dat machines ons werk grotendeels zouden hebben
overgenomen. Mensen zouden alleen ‘therapeutisch’ nog een
aantal uur per dag moeten werken om niet gek van verveling
te worden.

Anno 2014 blijkt de zaak anders te liggen. Digitalisering,
medialisering en andere technologische ontwikkelingen beïn-
vloeden inderdaad in hoge mate ons dagelijks leven en bieden
mogelijkheden. Maar we werken veel, op allerhande plekken,
en werk en privé lopen steeds meer dooreen. We hebben het
drukker dan ooit, vinden we, en in die volle dagen is lezen een
steeds minder vanzelfsprekende vrijetijdsactiviteit.

Dat is een feit en een zorg, daarover is al genoeg gezegd,
maar er is ook perspectief. Bewust leven, ontspanning zoeken,
mindfulness, is actueel. En laat lezen daarvoor nou het per-
fecte middel zijn! Geen activiteit is zo ontspannend als lezen
en opgaan in een verhaal. Intuïtief weten mensen dat ook.
Vraag mensen wat ze gaan doen in hun meest kostbare tijd –
de tijd zonder verplichtingen die vakantie heet – en velen
zullen antwoorden dat de stapel boeken klaarligt en dat ze
‘heerlijk gaan lezen’. Dat geldt voor jong en oud. De zomer
staat voor de deur, pak koffers in en vergeet de boeken niet.
Geniet van de zomer en lees, lees voor en laat lezen.

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

Legenda

	0–6 jaar		12–15 jaar
	6–12 jaar		15–18 jaar
			algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke
en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

INHOUD

 4 Frans Laarmans moet schrijver worden
Lezen voor de lijst

 7 Naargeestig, bloedstollend en inktzwart
Lezen en verder lezen

 8 Amélie in de polder
Winnaar DJP 2014

 10 Blikveld 0–6

 12 Reno blaft zijn mooiste blaf
Voorlezen vanuit de gevangenis

 14 Blikveld 6–12

 16 Botsinkjes tussen kleine en grote mensen
Schrijversportret Marjolijn Hof

 18 Prikkel

 20 Lezen, stemmen en vieren
Dag van de Jonge Jury 2014

 22 Blikveld 12–15

 24 ‘Alles is zo makkelijk dat het moeilijk wordt’
Interview Maartje Wortel

 26 Blikveld 15–18

 28 ‘Ik ben hoopvol over de toekomst van het lezen’
Kinderboekenambassadeur Jacques Vriens

 30 Jacob Derwig: lezer, acteur, voorleesvader
Jacob Derwig over lezen

 32 Breien met je pen
Een kijkje in het atelier van Alice Hoogstad

 34 Mag ik nog even verder lezen?
De Bibliotheek op school vmbo

 35 De staart van het verhalendier
De schrijver en zijn publiek

 36 Uitgelicht – zomer 2014

 facebook.com/stichtinglezen
 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via www.lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Joukje Akveld, Eva Gerrits

Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Peter van Hugten, Jochem Jurgens, Jørgen Koopmanschap, Pjotr van Lenteren, Mirjam Noorduijn, Jowi Schmitz, Esther Smid, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Alice Hoogstad

© juni 2014 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Miriam Piters

Barry Roest

Frans Laarmans moet schrijver worden

DE LITERATUURLIJST NEDERLANDS –
 Lezen voor de lijst, hoe doe je dat?
 Met een traditionele aanpak waarin
 cultuuroverdracht centraal staat, zodat
 leerlingen met voldoende literaire bagage
 de school verlaten? Of liever de keus
 (gedeeltelijk) vrijlaten en de individuele
 ontwikkeling van de leerling centraal
 stellen? Bovenbouwdocenten van
 verschillende vwo-scholen vertellen
 over hun zoektocht naar evenwicht.
 ‘Leesplezier en literatuurkennis kun
 je naast elkaar zetten, het hoeft
 niet over elkaar heen.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Wie durft het bij het ontkurken van de champagne op oudejaarsavond nog hardop te denken: ‘Bessen-appel. Help ons, eeuwige, onze God. Zie onze nood.’ Grote kans dat je voor godsdienstwaaninnige wordt uitgemaakt. De tijd dat iedere schoolverlater kon citeren uit *De avonden* of andere klassiekers is voorbij. Met de invoering van de Tweede Fase in 1998 en de daarbij behorende onderwijsvernieuwing is de verplichte literatuurlijst zo goed als uitgestorven. Leerdoelen moesten worden doorberekend in studiebelastinguren en omdat lezen nu eenmaal veel tijd kost, werd de eindlijst gehalveerd tot acht titels voor het examen havo en twaalf voor het vwo.

Leesdossier

Zo kon het gebeuren dat niet iedereen W.F. Hermans meer kent of weet wat het *Wereldtijdschrift* is waarmee Frans Laarmans uit *Lijmen/Het been* deuren platloopt. De verschraving van literatuurkennis waarmee leerlingen de school verlaten leidde tot gemopper en protest. In 2007 werden de einddoelen voor de Tweede Fase versoepeld. Scholen hebben meer vrijheid terugveroverd om hun onderwijs naar eigen inzicht in te vullen, maar het gewoeker met lestijd en studiebelastinguren blijft een punt. Zo besloot het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam onlangs om de leeslijst van 25 titels toch weer met vijf terug te brengen om ruimte te creëren voor een gedichtanalyse bij het mondeling examen. Leerlingen van het Marnix Gymnasium in diezelfde stad lezen achttien titels voor de eindlijst. Miriam Piters, docent Nederlands op laatstgenoemde school, vindt de opbrengst daarvan niet optimaal. ‘Leerlingen zijn bij ons behoorlijk vrij in hun literatuurkeuze en hebben de neiging om elkaar te kopiëren. In acht van de tien mondelingen levert dat geen gesprek op over literatuur op niveau. Leerlingen reflecteren nauwelijks op de boeken en vormen zich er geen mening over.’

Kaas

Liever zou Piters daarom terugkeren naar het leesdossier – een persoonlijk document met ruimte voor opdrachten, een bibliografie en een leesautobiografie. ‘Van mij mag het volume voor de eindlijst dan best teruggeschroefd worden, bijvoorbeeld naar twaalf titels. Maar dan hoort bij iedere titel wél een persoonlijke verwerkingsopdracht, die past bij het boek en de leerling. Voor de docent is dat proces arbeidsintensiever. Je moet je leerlingen goed kennen en creatieve opdrachten aanbieden waarmee ze hun kritisch denkvermogen kunnen scherpen. De opbrengst is dat leerlingen iets dóen met wat ze lezen.’

Vooraf dat laatste is cruciaal wil literatuur iets teweegbrengen, denkt Piters. ‘Af en toe doe ik zo’n verwerkingsopdracht klassikaal. Vorig jaar heb ik een vijfde klas *Kaas* laten lezen van Willem Elsschot. De opdracht daarbij was: de hoofdpersoon is niet heel gelukkig in de keuze van zijn baan. Wat zou jij hem als arbeidspsycholoog adviseren, gebaseerd op wat je van hem weet? Zo’n opdracht doet aanspraak op het empathisch en analytisch vermogen van leerlingen, en tegelijk op hun schrijfvaardigheid. Je krijgt de leukste analyses terug. Het beste advies: Frans Laarmans moet schrijver worden. Dat is toch prachtig gevonden?’

Uitersten

Martijn Nicolaas, projectleider literatuur en lezen bij de Taalunie en medeorganisator van De Inktaap, was zelf zeven jaar docent op het Montessori Lyceum in Den Haag en vindt het jammer dat het Nederlandse beleid zo snel doorschiet naar uitersten. ‘In de jaren negentig, met de invoering van het studiehuis, moest alles wijken voor de leerlinggerichte aanpak. In de jaren 2000 kwam de makke aan het licht: ze doen geen kennis meer op, en hup, de focus verschoof weer naar kennisverwerving. Tegenwoordig wordt alles opgehangen aan het vrij lezen om te zorgen dat lezen leuk blijft. Waarom? Natuurlijk wil je als docent dat leerlingen ook na hun schoolcarrière met plezier een boek oppakken, maar dat betekent toch niet dat je Couperus links moet laten liggen? Leesplezier en literatuurkennis kun je naast elkaar zetten, het hoeft niet over elkaar heen.’

Kluun als springplank

Theo Witte, die als universitair docent is verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, weet dat je de beste resultaten behaalt als je beide combineert. Hij deed onderzoek naar het literaire ontwikkelingsproces van havo- en vwo-leerlingen en promoveerde in 2008 op *Het oog van de meester*, een proefschrift dat een empirische basis legt onder de problemen in het literatuuronderwijs. Zijn conclusie: je pakt leerlingen niet door ze in het diepe te gooien en direct hoge eisen te stellen. Witte: ‘Uit mijn onderzoek komen zes niveaus van literaire competentie naar voren, van belevend lezer tot beschouwend lezer op academisch niveau. In de praktijk heeft elk boek een bandbreedte van drie leesniveaus. Als je een leerling die in de vierde klas met weinig leeservaring binnenkomt gelijk een boek van Mulisch aanbiedt, komt dat niet binnen. Veel docenten hebben dan moeite om de boeken van Kluun toe te staan. Ik denk dat als leerlingen nog heel weinig hebben gelezen het toch wel handig is om ze te motiveren met boeken die ze leuk vinden. Dan is het helemaal niet erg om Kluun als springplank te gebruiken.’

Lezen voor de lijst

Witte gebruikte zijn onderzoeksresultaten als basis voor lezenvoordelijst.nl, een website die stevig aan populariteit wint. De database bevat informatie over tweehonderd Nederlandse titels en het aantal bezoekers verdubbelde in het afgelopen jaar tot vijftienduizend per schooldag. Recent werd de database uitgebreid met honderd titels voor de onderbouw, waarin eveneens rekening wordt gehouden met de moeilijkheidsgraad én de belevingswereld van de lezer. Lezen voor de lijst helpt leerlingen stapje voor stapje klimmen.

De Dag van het Literatuuronderwijs

‘Lijst of Lezer’ wordt het thema van De Dag van het Literatuuronderwijs, een symposium waar docenten Nederlands (en andere moderne talen) en vakdidactici bijeenkomen om over actuele thema’s in het literatuuronderwijs te praten en inspiratie op te doen.

De twaalfde editie vindt plaats op 11 november 2014 in De Doelen te Rotterdam. Het programma bestaat uit lezingen, presentaties en workshops. Bekende schrijvers, recensenten, didactici en wetenschappers verlenen hun medewerking. Een van de plenaire sprekers is Arnon Grunberg.

dagvanhetliteratuuronderwijs.nl

FOTO JØRGEN KOOPMANSCHAP

Bezoek van de LiteraTour aan de Oranje Nassau School in Bilthoven met Daan en Thomas Heerma van Voss

PROJECTEN VOOR BOVENBOUW VWO

De Inktaap

Elk jaar kunnen scholieren uit de bovenbouw van havo en vwo meedoen met de scholierenprijs De Inktaap. Per school vormen zij een jury van maximaal vijftien leerlingen en lezen zij de winnende boeken van de AKO Literatuurprijs, de Libris Literatuurprijs en de Gouden Boekenuil. Op de feestelijke slotdag wordt het boek met de meeste stemmen bekendgemaakt. In 2014 deden zeventig schooljury's mee.

inktaap.org

Nederland Leest Live!

Nederland Leest Live! is een interactieve talkshow waarin scholieren en schrijvers met elkaar in gesprek gaan. Voorafgaand aan de uitzending lezen scholieren het campagneboek van dit jaar *Een vlucht regenwulpen* van Maarten 't Hart en maken daarbij een opdracht, zoals het schrijven van een essay, een gedicht, een lied of muziekstuk, of het verfilmen van een fragment. De beste inzendingen worden tijdens de uitzending gepresenteerd.

nederlandleest.nl

LiteraTour

Tijdens de stemperiode van de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs kregen dit jaar twintig scholen bezoek van schrijvers onder de noemer LiteraTour. Daan Heerma van Voss reisde met verschillende collega's, onder wie Jan van Mersbergen, Hanna Bervoets, Ellen Deckwitz en zijn broer Thomas Heerma van Voss, in een oude Mercedes vol boeken door Nederland om met jongeren te praten over literatuur.

djp.nl

Barry Roest doceert Nederlands op het A. Roland Holst College in Hilversum en is blij met de website. 'Op onze school is lezenvoordelijst leidend bij de samenstelling van de literatuurlijst. Die keuze is bewust gemaakt, omdat het helderheid schept. Leerlingen die in 4 vwo binnenkomen, doen eerst een test om te zien op welk niveau zij zich bevinden. Datzelfde jaar lezen zij een boek op hun startniveau en gaan ze een stapje hoger. Je kunt heel inzichtelijk maken waar ze staan en waar ze naartoe moeten.'

Grasduinen

Lezenvoordelijst is samengesteld in nauw overleg met docenten en wordt ieder jaar middels een enquête in het veld geactualiseerd. Het biedt daarmee een weloverwogen, maar beperkte keuze uit het totale aanbod van Nederlandse literatuur. Het klinkt paradoxaal, maar volgens Roest leidt die beperking in keuzevrijheid juist tot diversiteit. Leerlingen hoeven niet in het diepe te springen. 'Je voorkomt ermee dat ze geen idee hebben waar te beginnen en gaan zoeken in de kast van hun oma of tante om vervolgens allemaal weer met Harry Mulisch of Jan Wolkers te komen aanzetten. Op lezenvoordelijst staan ook recente titels. Leerlingen kunnen gaan grasduinen in een overzichtelijk aanbod en hun eigen ontdekkingen doen.'

Lezen met Twitter

Het Candea College in Duiven kiest voor een strakkere invulling, maar gebruikt naast lezenvoordelijst ook een eigen selectie. De sectie Nederlands stelt elk jaar zelf een lijst samen met canonieke werken waaruit alle leerlingen uit de bovenbouw er twee moeten kiezen. Aangevuld met twee titels van lezenvoordelijst komt het totaal aantal te lezen boeken uit op vier per leerjaar. Docent Arnoud Kuijpers: 'Aan boekverslagen doe ik niet, die kun je zo van internet plukken. Liever laat ik ze een Twitteraccount aanmaken voor hun hoofdpersonage. Tijdens het lezen kunnen ze tweets versturen als er iets belangrijks in het verhaal gebeurt, zoals: ben heel verdrietig, mijn vriend is dood. De hoofdpersonen kunnen op elkaars Tweets reageren, dat is erg grappig.'

LiteraTour

Welke aanpak je als school ook kiest, enthousiasme maakt lezers. Voor Kuijpers zijn projecten als Nederland Leest Live! daarbij van grote waarde. 'Dit jaar hebben onze leerlingen bij *Erik of het klein insectenboek* een "lipdub" gemaakt, een clip waarin een bestaand nummer wordt geplaybackt en in één take met een grote groep mensen wordt opgenomen. Ze speelden het verhaal na en gebruikten daarbij het hele schoolgebouw. We zijn ermee naar de livestream-uitzending van Nederland Leest Live! geweest.' Ook LiteraTour, de schrijverstournee rond de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs, was een succes. Kuijpers: 'Twee jonge schrijvers die in je eigen klas komen, dat spreekt leerlingen enorm aan. Na afloop kregen we een boekenpakket met alle tien genomineerde titels voor de DJP. Ik zag dat er meteen een behoefte ontstond om te lezen. Dan heb je de vertaalslag van waardevolle literatuur naar leesplezier toch te pakken?' ●●●

Naargeestig, bloedstollend en inktzwart

Tom Lanoye bewerkte Shakespeares *Hamlet* voor Toneelgroep Amsterdam en liet zijn smeulige verzen gelijktijdig verschijnen in boekvorm. In *Hamlet vs Hamlet* (Prometheus) schrapt hij personages en verschoof accenten, maar zijn uitkomst blijft – op één verrassing na – gelijk aan die van Shakespeare: iedereen gaat dood (spoiler alert: net als bij Kevin Brooks).

Beroemd als film, maar het boek was er natuurlijk eerder. In Tim Krabbé's *Het gouden ei* (Prometheus) probeert Rex de verdwijning van zijn vriendin Saskia op te lossen. De psychopaat die hij op het spoor komt maakt anders dan bij Brooks zijn motieven wel bekend, maar het slot, waarin Rex hetzelfde lot ondergaat als Saskia, is even ijzingwekkend.

ONHEILSPROZA – De jongerenromans van Kevin Brooks worden steeds duisterder. In *Bunkerdagboek* serveert hij de lezer een inktzwarte werkelijkheid: een jongen vindt zichzelf terug in een ondergrondse bunker. Een reden is er niet, een uitweg ook niet.

DOOR JOUKJE AKVELD

'Meneer, u bent een slechte man.' Negenjarige Jenny richt zich tot de onzichtbare camera die haar bespiedt. Samen met vijf anderen is ze ontvoerd en opgesloten in een ondergrondse bunker. De zes kennen elkaar niet en weten niet wat de man drijft die hen via microfoons en camera's in de gaten houdt. Een voor een arriveren ze via een lift in de claustrofobische ruimte: een dakloze tiener, een kind, een junk, een makelaar, een management-consultant en een wetenschapsfilosoof.

Met *Bunkerdagboek* schreef young adult-auteur Kevin Brooks zijn meest duistere en nihilistische boek tot nu toe. Overgeleverd aan de grillen van hun ontvoerder zijn de zes aangewezen op elkaar. Samenwerking is nodig om een ontsnappingsmogelijkheid te vinden, maar gaandeweg ontdekken ze dat er geen uitweg is. De lift is de enige verbinding met hun ontvoerder. Die brengt eten, maar blijft net zo vaak leeg of stuurt een ijzingwekkende verrassing. In zijn dagboek vergelijkt de zestienjarige Linus hun situatie met een spel waarvan de Man van Boven als een god bepaalt: hij speelt in op hun zwakheden en onderwerpt hen aan honger, kou en giftige chemicaliën. Is hij een psychopaat? Een machtswellusteling, een moordenaar? Linus probeert hem te doorgronden, maar moet erkennen dat dat onmogelijk is. Naarmate de gevangenschap langer duurt, vervaagt zijn drang te ontsnappen. De toon van het dagboek wordt filosofischer; niet hoe hij uit de bunker komt, maar wat de reden van dit alles is, is de vraag die hem steeds meer bezighoudt.

Bunkerdagboek is zo schokkend omdat er geen reden is. De ontvoerder blijft onzichtbaar waarmee hij de gevangenen én de lezer alle wapens uit handen slaat; er valt niets te vechten als je niet weet waartegen. De lezer blijft hopen op een wending die de gebeurtenissen betekenis zal geven. Tevergeefs. De schrijver heeft nooit iets beloofd, er wordt dus ook niets ingelost. ●●●

Bunkerdagboek, Kevin Brooks. De Harmonie, € 17,50 (15+)

De band die Kevin Brooks beschrijft tussen de zestienjarige Linus en de negenjarige Jenny kent eenzelfde intensiteit als de vriendschappen tussen tieners en kinderen in *Mierenkolonie* en *Gebroken soep* (Moon) van Jenny Valentine: zuiver, oprecht, ontroerend. Ook Valentines boeken bevatten raadsels en geheimen, maar ze missen de grimmigheid van Brooks.

Het wordt Brooks' beste boek genoemd: *Lucas* (De Harmonie, 2004). Op een schiereiland duikt plots een raadselachtige jongen op: Lucas is een *loner* zonder achtergrond of verhaal. Vijftienjarige Caitlin is direct verliefd, maar de eilandbewoners moeten niets van hem weten. Ook in deze Brooks sluipt het geweld de bladzijden binnen.

***Amélie* in de polder**

WINNAAR – Ineke Riem (1980) schreef een myriadisch boek over de wonderslaap van Lioba. Het meisje is gaan liggen in het gors en steeds zijn er andere kleurrijke bewoners van het kleine Zuid-Hollandse dorp waar ze woont die proberen haar wakker te kussen. Riem won met *Zeven pogingen om een geliefde te wekken* de Diorapthe Jongerenliteratuur juryprijs, ter waarde van vijftienduizend euro.

DOOR JOWI SCHMITZ

Je zei bij de prijsuitreiking dat je boek uit liefde voor het schrijven is ontstaan, niet omdat je het per se wilde laten uitgeven.

‘Ik schrijf sinds mijn zestiende poëzie, maar die werd heel vaak afgewezen. Gefrustreerd en teleurgesteld stopte ik uiteindelijk met dichten. Pas na een jaar schrijfopleiding aan de Rietveld Academie ging ik proza schrijven. Ik schreef een novelle, stuurde die naar een literair tijdschrift en kreeg voor het eerst opbouwende kritiek. Ook literair agent Paul Sebes was positief, maar het was “te experimenteel om commercieel gezien interessant te zijn”. De volgende stap was een masterclass bij Querido. Een redacteur van Querido was enthousiast, maar mijn tweede novelle vond de uitgever net niet goed genoeg. “Je zit er héél dichtbij,” zei de redacteur, waarna hij verhuisde naar een andere uitgeverij en ik niet meer durfde te bellen. Had ik heel even contacten in de literaire wereld, toen opeens niet meer. Maar er bleef een verhaal broeien. Dus dat schreef ik. Een soort nulversie van het boek dat er nu ligt.’

En dat ging geweldig.

‘En daar liep ik gigantisch in vast. Het moest een historische roman zijn over het plaatsje Ouderling, op het eiland Voorne-Putten, waar ik zelf ook vandaan kom. Ik was er altijd mee bezig, vóór school, na school, op mijn vrije dagen. Het móést een boek worden en juist daardoor werd het steeds moeilijker om te schrijven.’

Je was te streng.

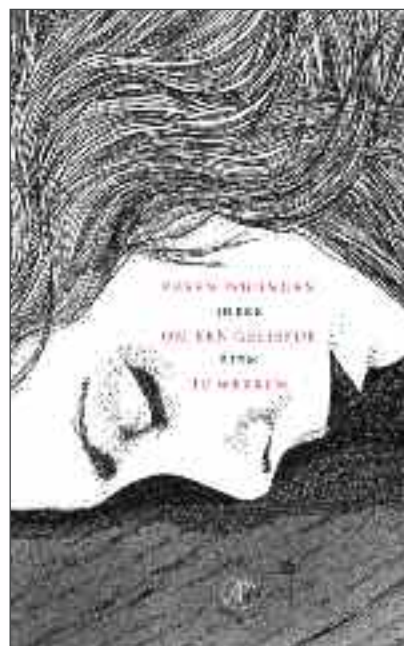
‘Te krampachtig ook. Dus nam ik een radicaal besluit: vanaf nu schrijf ik alleen nog voor mijn plezier. We zien wel wat het wordt. Ik ben groot fan van de Franse film *Amélie*. Die dromerige sfeer, de kleurrijke personages. Ik dacht: ik maak een soort *Amélie* in de polder.’

En toen schreef je het boek.

‘Ik schreef op heel veel gekleurde velletjes, met potlood. En die velletjes hing ik aan een waslijn. Steeds hing ik fragmenten bij elkaar die wel eens een hoofdstuk konden worden. Eind 2010 was de eerste versie af. En toen... wilde ik toch wel weten wat een uitgever ervan zou vinden. Er was een literaire middag in Amsterdam waar Maria Barnas optrad. Zij had mij lesgegeven toen ik op de Rietveld zat. Ik ging naar Amsterdam en vroeg haar om tips. Ze zei: je kunt het beste een hoofdstuk naar *De Gids* sturen. Een soort tussenstap, wat ik eigenlijk niet wilde maar ik heb het uiteindelijk toch gedaan. In de redactie van *De Gids* zat behalve Maria Barnas ook Michel van de Waart, redacteur bij de Arbeiderspers. Hij kwam ook uit Zuid-Holland, hij had ook de Rietveld gedaan, hij hield ook van beeld en taal. De perfecte match. Mijn hoofdstuk werd goed ontvangen, maar van Michel hoorde ik niks. Het was dat de redactiesecretaresse aan hem vroeg of hij het hele boek wilde lezen. Dat wilde hij.’

Een lange weg naar een prijswinnend boek.

‘Het heeft me lichter gemaakt. Ik had gefrustreerd kunnen blijven of vast kunnen blijven zitten in die eerste versie, maar ik heb dat echt losgelaten. Het boek gaat voor mij ook over persoonlijke ontwikkeling. Lioba vlucht van het leven door te slapen; een soort milde vorm van zelfmoord. Je houdt er niet echt mee op, je bent er gewoon niet. Vastgelopen in het moeras van je frustraties. Maar dat slapen is ook een gevangenis. Uiteindelijk moet je over alles wat je belemmert heenstappen. Dan kun je weer verder.’ ●●●

Zeven pogingen om een geliefde te wekken gaat over het ietwat buitenissige meisje Lioba, dat op een dag haar ogen sluit en in slaap valt. Als een modern Sneeuwwitje. Het Zuid-Hollandse dorp waar ze vandaan komt blijkt lang niet zo bekrompen als je zou denken. Dorpeling na dorpeling meldt zich aan haar bed in een poging haar tot leven te kussen. En wie denkt dat het de arrogante knappe wetenschapper Ramses is die dat voor elkaar krijgt, heeft het mis. *Zeven pogingen om een geliefde te wekken*, Ineke Riem. Arbeiderspers, € 18,95

BoekStartkaravaan

BoekStart, het landelijke programma waarin bibliotheek, gemeente en consultatiebureau samenwerken om kinderen vanaf jonge leeftijd aan het lezen te krijgen, bestaat vijf jaar. Dat wordt gevierd met de BoekStartkaravaan, een rondreizend festival dat elke maand een andere provincie aandoet. De BoekStartkaravaan is bedoeld voor ouders en kinderen in de leeftijd tot vier jaar, én voor professionals en heeft als motto 'Kinderen houden van boeken!' Voor het evenement wordt de lokale bibliotheek omgebouwd tot voorleesparadijs. Op elke locatie kunnen de aanwezigen kiezen uit verschillende workshops, zoals 'Voorlezen met de allerkleinsten', 'Baby- en kindergebaren' en 'Hoe ga je om met meertaligheid?' Zangeres en theatermaakster Ageeth de Haan reist met de karavaan mee en zingt liedjes uit het *Kleine Ezel*-boekje uit de BoekStartkoffer. In april was de BoekStartkaravaan in de Bibliotheek Heerenveen, in mei deed het rondreizend feest Bibliotheek Emmen aan. Op 18 juni staat de Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg op de agenda. [A7]

boekstart.nl

De Vlaamse Kinderjury

Terwijl de Nederlandse Kinderjury nog volop in bedrijf is, heeft de Vlaamse tegenhanger zich in mei uitgesproken. Bijna zesduizend kinderen deden mee en lazen per leeftijdsgroep tien titels uit het voorafgaande jaar. De winnaars werden bekendgemaakt op een lezersfeest in Turnhout. In de categorie 0-6 jaar won het prentenboek *Nog een keer!* van Emily Gravett (Van Goor); in de leeftijdsgroep 6-8 jaar het humoristische zelfleesboek *Jacques naar de stad* van Alex T. Smith (The House of Books) en bij 8-10 jarigen was *De grote konijnenreddingsactie* van Katie Davies en Hannah Shaw (Gottmer) favoriet. Bij 10-12 jarigen won het Gouden Griffelboek *Spinder* van Simon van der Geest met illustraties van Karst-Janneke Rogaar (Querido); winnaar in de groep 12-14 jaar was *Ik zal er zijn* van Holly Goldberg Sloan (Querido); en de meeste stemmen van 14-16-jarigen gingen naar de thriller *Saeculum* van Ursula Poznanski (Lemniscaat). De opzet van de Vlaamse Kinderjury is anders dan de Nederlandse. De meeste stemmers doen mee in leesclubverband via de bibliotheek. Wie geen leesclub in de buurt heeft, kan zelfstandig lezen en meedoen via internet. De winnaars van de Nederlandse Kinderjury worden bekendgemaakt op zondag 22 juni tijdens de Kinderboekenparade in het Kinderboekenmuseum in Den Haag. [A7]

kjb.be, kinderjury.nl

Grafisch sterk

- *We hebben er een geitje bij* van Marjet Huiberts met illustraties van debutante Iris Deppe (Gottmer) gaat over blijdschap rond geboorte. Op warme krijttekeningen in een uitgebalanceerd retropalet passeren alle boerderijdieren de revue.
- In *Pluis is het zat* van P p  Smit (De Harmonie) wordt het wollige konijn Pluis volgekliederd met nagellak en mascara en krabt ze de neus open van haar nieuwe baasje Veronica. Even ongerijmd en eigenzinnig als Smits debut *Fred het (heel erg eigenwijze) hert*.
- In *De wonderlijke hoed van Beer* van Ayano Imai (De Vier Windstreken) is Beer het liefst alleen, tot er een specht in zijn hoed komt wonen. De hoed groeit en er nestelt zich een bonte zwerm vogels. Een ingetogen verhaal met beeldschone tekeningen.
- De Franse illustratrice Magali Bardos vlecht in *Tot 100* (Davidsfonds/Infodok) 1 bos, 2 bergen, 39 graden koorts, 42 traptreden, 74 potloden en 100 bomen (en alle daartussen liggende getallen) in elkaar tot een vrolijk associatief verhaal. Een mooi kijkboek met grafisch sterke prenten. [A7]

Prentenboek van het Jaar 2015

Boer Boris gaat naar zee van Ted van Lieshout met illustraties van Philip Hopman is door bibliothecarissen verkozen tot Prentenboek van het Jaar 2015. Uitgeverij Gottmer zal het boek ook uitbrengen in een mini-editie met dvd (€ 5,-). Ook de andere negen titels die centraal staan tijdens De Nationale Voorleesdagen 2015 zijn bekendgemaakt:

Als iedereen slaapt, Komako Sakai (De Eenhoorn)

Het boekenliefje, Helen en Thomas Docherty (Clavis)

Ik wil ook!, Bibi Dumon Tak & Annemarie van Haeringen (ill., Querido)

Klop klop klop, Lucy Cousins (Leopold)

Koning Koen en de draak, Peter Bently & Helen Oxenbury (ill., De Vier Windstreken)

Pas op! Dit boek bijt!, Nick Bromley & Nicola O'Byrne (ill., Gottmer)

Piep wil oversteken, Fleur van der Weel (Querido)

Piepkleine muis, Janis Ian & Ingrid en Dieter Schubert (ill., Lemniscaat)

Snel naar huis, kleine muis, Britta Teckentrup (Gottmer)

[AT] [lezen.nl](#)

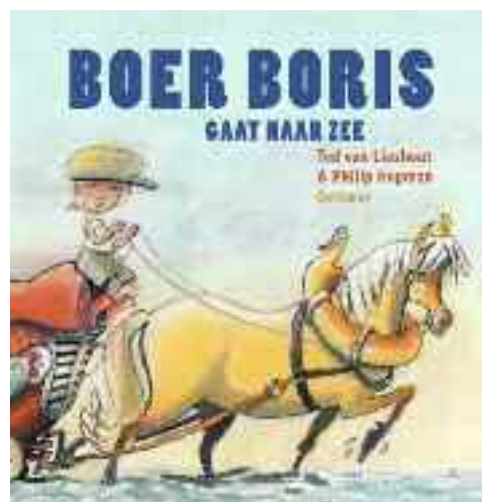

FOTO: STEFAN TELL

ALMA voor Barbro Lindgren

De Zweedse kinderboekenschrijfster Barbro Lindgren (1937) ontving op 2 juni in Stockholm de 'Nobelprijs voor de Kinderliteratuur'. De jury van de Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) noemde Lindgren een 'pionier' op allerlei gebied en prees haar avontuurlijke taalgebruik, warmte, humor en rijke psychologische nuance. Sinds haar debuut *Mattias' sommar* in 1965 publiceerde Lindgren meer dan honderd kinderboeken, waaronder eigenzinnige prentenboeken, kinderroepzinnen en realistische verhalen voor tieners. Haar werk is vertaald in meer dan dertig talen. *Sagan om den lilla farbrorn* (*The Story of the Little Old Man*, 1979) was het begin van een lange samenwerking met illustrator Eva Eriksson. Hun grootste gezamenlijke succes behaalden zij met een serie over de belevenissen van de kleine Max. De ALMA, groot vijf miljoen Zweedse kronen (563.000 euro), is in 2002 ingesteld door de Zweedse overheid. De prijs gaat naar een auteur, illustrator of organisatie die in de geest van Astrid Lindgren (1907-2002) werkt en werd in de afgelopen jaren gewonnen door de Argentijnse schrijfster en illustrator Isol (2013), de Nederlandse schrijver Guus Kuijer (2012) en het Australische dubbeltalent Shaun Tan (2011). [AT]

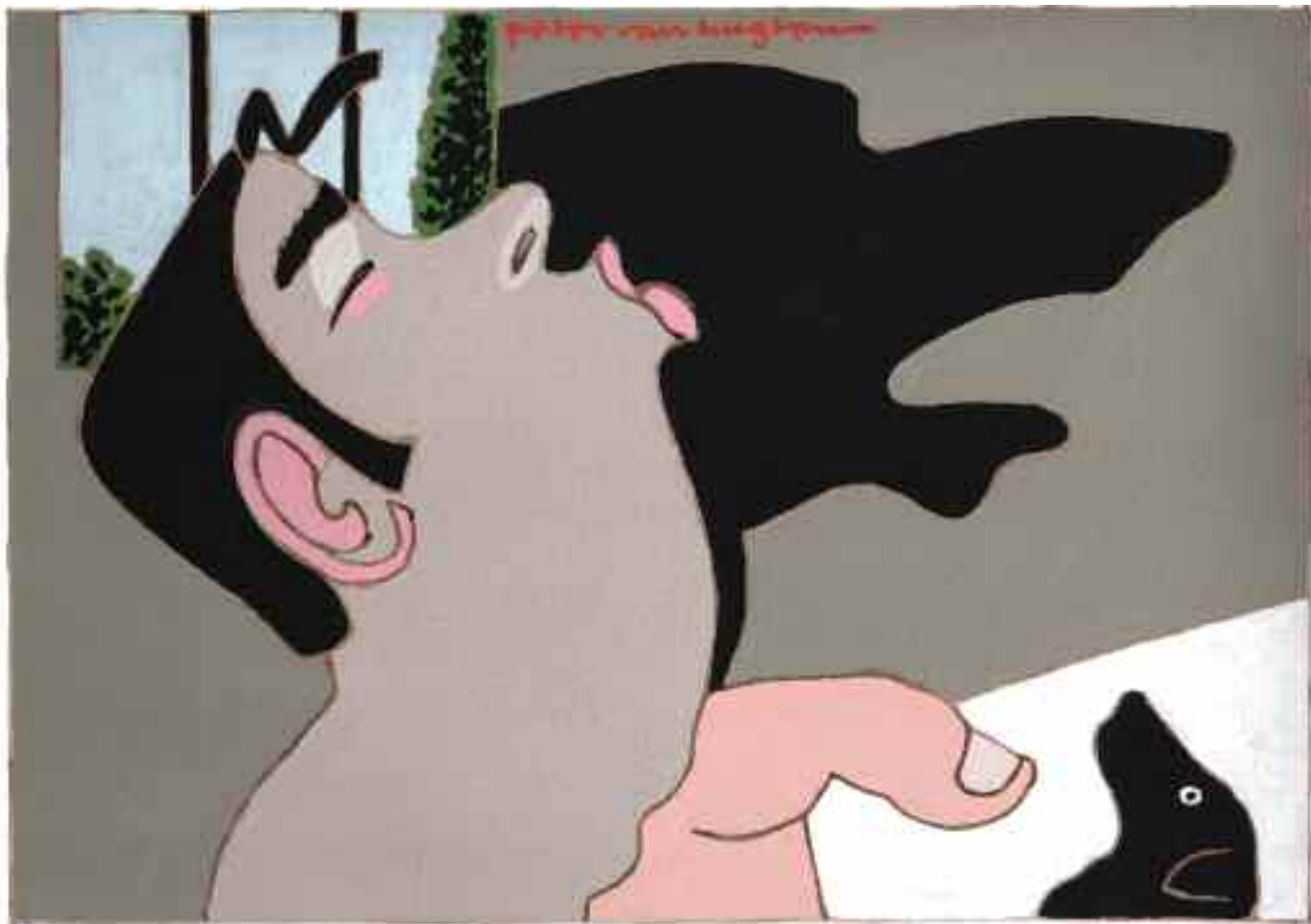
Minoes, de musical

Minoes van Annie M.G. Schmidt zal komende winter voor het eerst te zien zijn in een theaterbewerking voor kinderen. Bos Theaterproducties bewerkte de bestseller van Annie M.G. Schmidt tot een vrolijke voorstelling met poezenpoppen en meezingliedjes. Sytske van der Ster (bekend van *Heer en Meester*) zal de rol spelen van de wereldvreemde juffrouw Minoes, die komt aanwaaien op het dak van Tibbe, een journalist van de plaatselijke krant (gespeeld door David Lucieer). *Minoes* gaat op zondag 21 december 2014 in première in het DeLaMar Theater in Amsterdam en zal gedurende de kerstperiode daar te zien zijn. Het script wordt geschreven door Tamara Bos, die haar sporen verdiende met films als *Het Paard van Sinterklaas* (Gouden Kalf voor het beste scenario), *Brammetje Baas* en tv-series als *Otje* en *Knofje*. Bos schreef ook het script voor de film *Minoes*, die anderhalf miljoen bioscoopbezoekers trok. *Minoes* wordt geregisseerd door Geert Lageveen, de poezenpoppen worden ontworpen door Tamar Stalenhoef die een Musical Award won voor de levensgrote honden in de voorstelling *Woef Side Story* van het RO Theater. *Minoes* van Annie M.G. Schmidt ontving een Zilveren Griffel en werd in 28 talen vertaald. [AT]

Bostheaterproducties.nl

BEELD: PAUL POSSEL

Reno blaft zijn mooiste blaf

GEVANGENISVADERS – Voorlezen is goed voor vader en kind. Maar wat als je als vader opgesloten zit? De Leescoalitie hielp minderjarige jongens van Rijksinrichting De Hartelborgt in Spijkenisse met het maken van een voorlees-cd. Dit leesproject vond plaats in het kader van het Jaar van het Voorlezen.

DOOR PIOTR VAN LENTEREN

Verstopt achter een landerige McDrive en een hondenuitlaatbosje, midden in weilanden langs een kanaal ligt justitiële jeugdinrichting De Hartelborgt. De gevangenis voor minderjarige jongens ziet uit op hoge luchten vol meeuwen en de eindeloze schoorstenen van de Botlek. Op een mooie lentedag als vandaag voel je je er extra opgesloten.

Knus

Want binnen wachten de mannen van de Centrale Post, die automatische deuren bedienen, via gepantserde bakjes paspoorten ontvangen, jas en bezittingen in een kluis doen,

fouilleren en metaal detecteren, en vanaf dat moment met camera's alles in de gaten houden tot je weer buiten bent. Daarachter lange gangen met dikke deuren, die een voor een met rammelende sleutelbossen geopend worden. Het gebruikelijke betonnen basketbalterrein. Een moestuin. Dan de bibliotheek, ineens knus en vertrouwd, met zelfgemaakte schilderijen, stripboeken en romans en bordspelletjes. Maar zelfs daar is niets gewoon. Reno, een lange Antilliaanse jongen met een dun snorretje, krullen en opvallend grote handen, wordt gebracht en straks ook weer gehaald door een begeleider en tijdens het voorlezen altijd gadeslagen door minstens drie mensen: vertelcoach Winston Scholsberg van Goals Academy, bibliothecaresse Sanderien Vermeulen en vrijetijdscoördinator Sabine Schouten. Wat je je bij het voorbereiden over de telefoon nauwelijks kunt voorstellen, is hier van het begin af aan duidelijk: het lijkt misschien iets heel kleins, opgesloten vaders die *Timo en het toverstokje* voorlezen, maar er komt heel wat bij kijken. Zomaar even een geluidsopname maken en mailen is er niet bij.

Woef

Reno lijkt niet erg onder de indruk. Hij heeft slecht geslapen vannacht, maar nu hij die gekke stemoefeningen van Winston achter de rug heeft, wil hij ter zake komen. Hij weet wat hij wil, heeft zijn eigen opgevouwen A4'tjes mee, met de woorden waar nadruk op moet groen gemarkeerd. Bij elke bladzijde heeft hij bedacht welke emotie bij de zinnen hoort. Hij is er klaar voor.

En hij begint voor te lezen, over Timo, die een hondje knutselt, een hondje dat écht kan bláffen. 'Heel goed,' zegt Winston na de eerste bladzijde. 'Maar vergeet die lach niet. Als je glimlacht, klink je vrolijk. Dat zal je zoon ook horen.'

Er verschijnt een flinterdun lachje op het gezicht van Reno. Hij is heel geconcentreerd, kijkt alleen naar de laptop en schuin naar Winston en doet alles wat die heel groot en overdreven voor doet, heel klein na. Je ziet het niet, maar je hoort het wel.

Miauw, miauw. Piep, piep. De beer van een kerel doet ze allemaal vandaag. Hoogtepunt is het blaffende hondje. Hij heeft van alles geprobeerd, maar dit werkt het best: met zijn hand in een kommetje voor zijn mond, zodat het geluid naar de zijkant gaat. Hard, levendig, echt een blij hondje. Hij grijnst een beetje verlegen bij het applaus. Ja, daar heeft hij op zijn kamer op geoefend. Wat de burens ervan denken? Kan hem niet schelen.

Zoon

Reno is een van de meest enthousiaste kandidaten van het voorleesproject. Tijdens een pauze met een glaasje water vertelt hij dat hij ook graag toneel doet. De cursus van Winston heeft hij heel leuk gevonden. 'Deze meneer heeft me echt enorm geholpen. Ik zou het anders zó hebben voorgelezen' – demonstreert dat, toonloos, snel – 'maar ik heb geleerd om aan mijn eigen jeugd te denken en aan mijn zoon. Het is niet voor je vrienden, hè? Ik vond het wel heel spannend met jullie erbij. Ik ging me bijna schamen. Maar ik doe het voor mijn kind.'

Hij denkt dat hij tijdens bezoeken zijn zoon vaker gaat voorlezen. Die is twee maanden voor hij naar De Hartelborgt ging geboren en is nu twee jaar oud. De relatie met zijn vriendin is moeizaam. Ze komt af en toe op zondag, maar het gebeurt ook dat ze ineens niet komt. Of zijn vriendin de cd voor zijn zoon ook daadwerkelijk op zal zetten, kan hij alleen maar hopen. 'Zullen we weer?' vraagt Winston.

Na bijna twee uur is het klaar. Reno blaft zijn mooiste blaf en dan is het afgelopen. Als bij het terugluisteren alleen maar schreeuwerig gepiep uit de hippe Apple komt en Reno ziet dat Winston geen grapje maakt, kijkt hij echt even benauwd.

Onderuitgezakt

'Het zijn juist de stoere jongens die dit doen,' vertelt vrijetijdscoördinator Sabine als Reno terug is naar zijn groep. Tijdens het Jaar van het Voorlezen kwam ze op het idee om zo iets ook met haar jongens te doen. De Leescoalitie wilde graag helpen, Gerda Havertong en Abdelkader Benali kwamen de aftrap doen. Zestien jongens zijn na de voorleesbezoeken geïnteresseerd om *Timo en het toverstokje* in te spreken. 'Dat kan alleen als je het professioneel aanpakt, laat zien dat het serieus is. Winston heeft veel ervaring met dit soort werk. Hij kan en durft ook alles te laten zien: lachen, huilen, gek doen. Daar zijn die jongens van onder de indruk. En hoe stoer ze ook zijn, voor hun familie doen ze alles. Kinderen zijn hier ook heilig. Je bent geen watje omdat je wat doet voor je zoon.'

Minstens even belangrijk is dat ze leren hun stem te gebruiken en daarmee te zeggen wat ze bedoelen. 'Vaak hebben ze niet door hoe hun lichaam spreekt, hoe hun houding de rechter iets heel anders vertelt dan hun mond. Dan zitten ze onderuitgezakt te mompelen en bevestigen ze elk vooroordeel dat er over hen bestaat. Bij Reno is er echt iets veranderd sinds hij dit heeft gedaan. Hij is anders gaan spreken, kijkt helderder uit zijn ogen.'

En daar doet verhalenverteller Winston het allemaal voor. 'Je neemt ze, bijna ongemerkt, even mee in een andere flow. In mijn vak zie je dat de meeste mensen niet weten hoe ze overkomen. Of ze nou in de gevangenis zitten of manager zijn bij ING. Ik hoop hun bij te brengen dat je kunt kiezen hoe je overkomt, wat je laat zien van jezelf.'

Uiteindelijk hebben vier van de zestien deelnemers die dag daadwerkelijk hun cd ingesproken. Bij de officiële presentatie een week later, als Reno voor Havertong en Benali zijn verhaal nóg een keer voorleest en nog beter dan in de bibliotheek – het hondje juicht – is van de familie van de jongens niemand komen opdagen. Ook de vriendin van Reno en zijn zoontje niet. ●●

De naam van Reno is op zijn verzoek en op advies van De Hartelborgt gefingeerd. Het is de gewoonte om in de jeugdinrichting niet te vragen naar de specifieke reden waarom mensen daar zitten, maar om naar de toekomst te kijken. Veel begeleiders weten het ook niet, maar het gaat veelal om zwaardere vergrijpen zoals verkrachting, overvallen, drugshandel, ernstig geweld en doodslag. De Leescoalitie bestaat uit Stichting Lezen, Stichting CPNB, SIOB, VOB en Stichting Lezen & schrijven.

Kluitman viert feest

Uitgeverij Kluitman viert in 2014 haar 150-jarig bestaan. In mei werd in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag een feestelijk symposium georganiseerd over de lange geschiedenis van de uitgeverij en werd het jubileumboek *Het geheim van Kluitman. 150 jaar geschiedenis van een uitgeverij 1864-2014* gepresenteerd. ‘Leesplezier heeft bij de uitgeverij altijd op de eerste plaats gestaan,’ zei directeur Piero Stanco over dat geheim. Tijdens het jubileumjaar zullen er verschillende tentoonstellingen te zien zijn. ‘Vet gaaf!’ opende op 17 mei in Museum Kranenburg in Bergen en belicht 150 jaar illustraties. De tentoonstelling is samengesteld door striptekenaar Dick Matena. Hij koos onder meer illustraties van Nelly Spoor, Freddie Langeler en Gerard van Straaten. In augustus is er de tentoonstelling ‘100 jaar voetbalboeken bij uitgeverij Kluitman’ in het Stedelijk Museum Alkmaar, waar voetballende helden als Jimmi, Snelle Jelle, Heksje Lilly, Bobbi en Koen Kampioen zijn te zien. Verder verschijnen in het feestjaar allerlei heruitgaven van Kluitmanklassiekers, zoals *Afkes Tiental* en *De zandmannetjes*, en is er in het najaar speciale aandacht voor het honderdjarig bestaan van Pietje Bell. [A7]

kluitman.nl

Kus van oma Joke

Trage post voor Anna Johanna bestaat uit twaalf brieven van biograaf en recensent Joke Linders aan haar kleindochter. Linders schrijft over boeken en auteurs die een beslissende rol speelden in haar leven. De term ‘trage post’, oftewel de kunst van het bedachtzaam schrijven, is ontleend aan een project van Het Vlaams-Nederlands Huis deBuren, dat grootouders heeft gevraagd brieven te schrijven aan hun kleinkinderen, die pas in 2030 bezorgd zullen worden. Linders, die jarenlang jeugdliteratuur recenseerde voor *Leesgoed*, het *Algemeen Dagblad* en het *Haarlems Dagblad*, stelt in elke brief een kinderboek of auteur centraal en kleedt haar leeshervindingen aan met een stevige portie literatuurgeschiedenis en -beschouwing. Zo passeren de lotgevallen van Rémi in *Alleen op de wereld*, de dwarskijkerij van Joke van Leeuwen en de successen en angsten van Maurice Sendak de revue. Zelf noemt Linders het resultaat een combinatie van een egodocument en jeugdliteraire kritiek. Ze besloot het brievenboek in eigen beheer uit te geven, omdat het te persoonlijk en te weinig commercieel was voor bestaande fondsen. Het boek is verkrijgbaar in Haarlemse boekwinkels en via Linders’ eigen uitgeverij Schaep14. [A7]

jokelinders.nl

Luisterboek & LuisterBieb

In mei werd voor de derde maal de Week van het Luisterboek georganiseerd, waarin deelnemende boekwinkels en bibliotheken het Luistergeschenk, geschreven en voorgelezen door Renate Dorrestein, cadeau gaven aan klanten of nieuwe leden. In de weken voorafgaand kon het publiek stemmen op een van de vijf genomineerde titels voor het beste Luisterboek van 2014. Ook na de Week is er een doorlopend luistercadeautje: de gratis app *LuisterBieb* van de Openbare Bibliotheek. De toepassing is te downloaden op de iPhone en iPad via de App Store en voor Android via Google Play. In de luisterbibliotheek staan zestig rechtendragende titels, die voorlopig gratis beschikbaar zijn voor iedereen die een account aanmaakt. In de loop van 2015 wordt een deel van de titels afgeschermd voor leden van de Bibliotheek. In de jeugdboekencollectie zijn onder meer opgenomen *De brief voor de koning* van Tonke Dragt, *De Hongerspelen* van Suzanne Collins, *De dikke van Dahl* van Roald Dahl en *De tuinen van Dorr* van Paul Biegel. Ook zijn enkele luisterboeken met muziek en een hoorcollege van Govert Schilling over sterrenkunde te downloaden. [A7]

luisterbieb.nl

De Middag van het Kinderboek 2014

Op zaterdag 13 september wordt in de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) de zesde Middag van het Kinderboek georganiseerd door Ted van Lieshout. Het thema van dit jaar is 'Internationaal'. Hoofdspreker is Aidan Chambers, de Britse schrijver die faam verwierf met zijn young-adult romans en die in december zijn tachtigste verjaardag viert. Agnes Vogt zal namens het Letterenfonds spreken over Nederlandse jeugdboeken in het buitenland. Daarnaast komen er twee vertalers aan het woord: David Colmer, die onder meer de versjes van Annie M.G. Schmidt in het Engels vertaalde, en Andrea Kluitmann, die onlangs de VvL-penning ontving voor haar grote inzet voor het vertalersvak. Kluitmann vertaalde kinderboeken van onder anderen Joke van Leeuwen, Do van Ranst en Mirjam Oldenhave naar het Duits en is medeoprichter van de website Vertaalverhaal.nl van de Vertalersgeluktournee. Het live schilderij van de Middag van het Kinderboek wordt gemaakt door illustrator Loes Riphagen. Evenals in voorgaande edities wordt aan het slot van de middag de Gouden Lijst uitgereikt, de prijs voor het beste boek voor lezers van twaalf tot vijftien jaar. Er zijn twee prijzen: een voor een oorspronkelijk Nederlandstalig werk, en een voor een vertaald boek. Aanmelden voor de middag kan vanaf de zomer via de website van de OBA. [A7]

oba.nl

De Kameleon in het Fries Museum

In het Fries Museum in Leeuwarden is een tentoonstelling te zien rond de populaire serie *De Kameleon*. Hielke en Sietse Klinkhamer, de schippers van het beroemd geworden opduwertje, nemen jonge bezoekers mee op sleeptouw door de vaste tentoonstelling van Het Fries Museum. De tweeling daagt hen uit om het 'raadsel van de zilveren vork' op te lossen. De speurtocht begint en eindigt in een expositieruimte die is ingericht rond *De Kameleon*. Daar wordt de bezoeker op speelse wijze geïnformeerd over de geschiedenis van de Kameleon-serie en over het leven van schrijver Hotze de Roos, de kinderloze timmerman die met de wensvervullende jongensavonturen in de Kameleon-reeks het paradijs van zijn jeugd nieuw leven inblies. Er is origineel werk te zien van verschillende tekenaars die de meer dan zestig delen

tellende-serie hebben geïllustreerd: van kleurencovers van Gerard van Straaten (de vaste tekenaar van de serie vanaf 1953) tot realistische boekomslagen van Ruud Hameeteman en George Schriemer uit de jaren negentig van de vorige eeuw. Dick Matena, die *De schippers van de Kameleon* recent heeft bewerkt tot graphic novel, tekende het affiche voor de tentoonstelling, die loopt tot en met 31 oktober 2015. [A7]

friesmuseum.nl

War Horse

In 2007 ging in Londen *War Horse* in première, de theaterbewerking van het jeugdboek van Michael Morpurgo over de vriendschap tussen een jongen en zijn paard gesitueerd tegen de achtergrond van de Eerste Wereldoorlog. Toen het boek in 1982 verscheen, deed het niet veel. 'Mensen zeiden dat het kwam omdat het over de Eerste Wereldoorlog ging en omdat je een kind daar geen verhalen over wilt voorlezen,' zei Morpurgo er later over. *War Horse* werd genomineerd voor de prestigieuze Whitbread Children's Book Award, maar won de prijs niet. Pas toen het verhaal werd opgepikt door het National Theatre dat er een voorstelling in zag, werd het boek een succes: inmiddels zijn er 47 vertalingen uitgebracht. 14 juni gaat in het Amsterdamse theater Carré de Nederlandse versie van *War Horse* in première. Wereldwijd werd de voorstelling al door vijf miljoen mensen bezocht. Nu krijgt ook het Nederlandse publiek de kans de avonturen van Joey te zien, het Engelse ploegpaard dat naar het westelijk front wordt gestuurd en door zijn baasje Albert wordt achterna gereisd. De levensgrote paarden in de voorstelling zijn gemaakt door de Zuid-Afrikaanse Handpring Puppet Company en worden elk bespeeld door drie puppeteers. [JA]

War Horse, Michael Morpurgo. Veldboeket Lektuur Uitgeverij, € 12,95 (11+)

warhorse.nl

BOTSINKJES TUSSEN KLEINE EN GROTE MENSEN

HET SCHRIJVERSCHAP VAN MARJOLIJN HOF – Haar eerste jeugdboek werd bekroond met de Gouden Griffel, haar laatste won de Woutertje Pieterse Prijs. Marjolijn Hof schrijft inoelbare boeken over de relaties tussen kinderen en volwassenen. Maar spannend en grappig zijn ze ook.

DOOR JOUKJE AKVELD

Natuurlijk had het met het verrassende onderwerp te maken dat de vertaalrechten van Marjolijn Hofs eerste jeugdboek aan dertien landen werden verkocht. Binnen een paar jaar groeide *Een kleine kans* (2006) uit tot een van Nederlands meest vertaalde kinderboeken.

In haar verhaal schrijft Hof over Kiek die zich zorgen maakt over haar vader, een arts in oorlogsgebied. Kieks moeder stelt haar gerust: bijna geen enkel kind heeft een dode vader. De kans dat haar vader iets zal overkomen is dus maar klein.

Daarop bedenkt Kiek haar eigen manier van kans berekenen: ze kent niemand met een dode vader en een dode muis. En met een dode hond erbij wordt de kans nog kleiner. Het is zaak snel een aantal dode huisdieren te regelen.

Niet alleen buitenlandse uitgevers, ook jury's vielen voor het originele, tikje morbide onderwerp en bekroonden *Een kleine kans* met de Gouden Griffel en de Gouden Uil Jeugdliteratuurprijs. De filmrechten verder verkocht en met *Patatje oorlog* leverde regisseur Nicole van Kilsdonk in 2011 een geslaagde boekverfilming af, waarin Kieks moordlustige gedachten met animaties werden teruggebracht tot kinderhoogte.

Maar het succes van *Een kleine kans* uitsluitend toeschrijven aan het originele onderwerp doet het boek tekort. Dat Hof zichzelf met haar eerste jeugdboek de schijnwerpers in schreef, had alles te maken met de manier waarop ze haar verhaal vertelde: lichtvoetig, zonder de ernst van haar ver-

Een selectie uit het werk

2006 *Een kleine kans* | 2007 *Oversteken* | 2008 *Moeder nummer nul*
 | 2009 *Als niemand kijkt* | 2011 *Zwaan laat het waaien (prentenboek)*
 | 2011 *Mijn opa en ik en het varken Oma* | 2013 *De regels van drie*

haal te ondergraven. ‘Afgeroemd en tegelijk sprankelend, de dialogen direct en ontwapenend,’ schreef dagblad *Trouw*. En de griffeljury constateerde: ‘Haar stijl is onvoorstelbaar goed ontwikkeld. Er staat geen woord teveel in dit boek en alle woorden die erin staan, zijn trefzeker gekozen. Marjolijn Hof is één van die zeldzame debutanten die zich kunnen meten met de grote namen uit de jeugdliteratuur.’

Dat Hof, die twintig jaar als jeugdbibliothecaresse had gewerkt, niet werkelijk een debutant was maar eerder al prentenboeken en verhalen voor beginnende lezers had geschreven, zag de jury over het hoofd. Voor de kwaliteit van *Een kleine kans* maakte het geen verschil: Hofs talent was gezien en erkend.

Suggestie

Korte zinnen, heldere woordkeus, veel dialoog, dat typeert de stijl van Marjolijn Hof (1956). Na *Een kleine kans* schreef ze gestaag door aan een oeuvre van fijnzinnige jeugdromans, die opvallen door hun geringe omvang. ‘Je moet veel weten om weinig te kunnen schrijven,’ zei ze in een interview. ‘Ik ben nogal van het schrappen.’

In Hofs lichtvoetig vertelde verhalen gaat het vaak om de subtekst, om wat er níet staat. Zo wil ze ruimte laten voor de fantasie van de lezer. Kinderen lezen haar boeken daardoor weleens anders dan volwassenen. Noemen die laatste het onderwerp van *Een kleine kans* vaak zwaar, kinderen vinden het gewoon een spannend verhaal.

Hofs afgewogen manier van schrijven vraagt een alerte houding van de lezer, meer dan haar taalgebruik. Haar collega Peter van Gestel constateerde het al eerder: datgene waar kinderen zelf tussen de regels naar moeten zoeken, bepaalt de moeilijkheid van een boek. De suggererende dialoog is voor onervaren lezers lastiger dan een eideloze samengestelde zin.

Hof blinkt uit in dialogen waarin weinig wordt gezegd en veel gesuggereerd, maar dat maakt haar boeken niet per se ingewikkeld. Eerder laden de staccato dialogen de verhalen met een aangenaam soort spanning die tot doorlezen prikkelt. Zoals het gesprek dat Kiek met haar vader heeft voor hij op reis gaat en Kiek haar zorg uitspreekt dat haar vader zal worden geraakt door een verdwaalde kogel.

“Verdwaalde kogels bestaan niet,” zei mijn vader.

‘Ze bestaan wel,’ zei ik.

‘Maak je geen zorgen,’ zei mijn vader. ‘Ik heb er nog nooit een gezien.’

‘Als je er een ziet, is het te laat,’ zei ik.”

Familie

‘Chroniqueur van het hedendaagse Nederlandse gezinsleven’ typeerde *NRC Hof*. Net als *Een kleine kans* gaan veel van haar latere boeken over familie. In *Oversteken* moet Meta zich tijdens een vakantie op IJsland zien te verhouden tot de nieuwe vriend van haar moeder; in *Moeder nummer nul* gaat de geadopteerde Fejzo op zoek naar zijn biologische moeder; en in *De regels van drie*, dit voorjaar bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs, worden vier generaties het niet eens over het lot van ouwe overgrootvader Kas. Onderzoekende verhalen zijn het, waarin problemen eerder voorzichtig dan vastberaden worden afgetast.

‘Weet jij wat het beste is?’ vraagt Twan in *De regels van drie* aan zijn tweelingzus als de gebeurtenissen hun onomkeerbare loop hebben genomen.

‘Weet jij het?’ kaatst zij terug.

‘Ik denk dat het beste niet bestaat,’ antwoordt Twan.

Hofs familieverhalen worden vaak in verband gebracht met haar eigen achtergrond als geadopteerd kind. Toch is het geen onderwerp dat ze bewust opzoekt, zegt ze zelf. In haar ogen gaan haar verhalen over kinderen die geconfronteerd worden met volwassen kwesties waar ze geen invloed op hebben. ‘Ze staan vaak machteloos bij de beslissingen die volwassenen nemen. Tegelijk vinden ze er wel wat van. Ik houd van eigenzinnige personages. Zet je er twee bij elkaar dan heb je een spanningsveld. Wil je dat het gaat botsen dan moet hun relatie ongelijkwaardig zijn. Zo kom ik vaak uit bij kind en een volwassene. En de volwassenen waar een kind de nauwste relatie mee heeft, zijn z’n familieleden.’

Grenzen

Veel van de boeken van Marjolijn Hof gaan over kinderen aan het eind van de basisschool. Een mooie leeftijd, vindt ze. ‘In die fase zijn kinderen nog geen pubers, maar ze bevinden zich al wel op een grensvlak: aan de ene kant het mythische en fantasievolle dat bij de basisschool hoort, aan de andere kant de alledaagse werkelijkheid van de middelbare school.’ Met haar *Slash*-boek *Als niemand kijkt*, gebaseerd op het leven van Iris Kuijpers die als jong meisje werd toegelaten tot de balletacademie, richt de schrijfster zich echter op tieners en haar met een Vlag & Wimpel bekroonde *Mijn opa en ik en het varken Oma* is een licht absurdistisch voorleesboek voor jongere kinderen. Die verschillende genres zijn typerend voor de nieuwsgierigheid waarmee Hof haar grenzen verkent. Wat blijft zijn haar lucide manier van vertellen en de subtiel humor waarmee ze grote onderwerpen inzichtelijk maakt voor een jong publiek. Hof beschikt over dat raadselachtige talent diep door te dringen in de gedachten van een kind. Wie over zo’n zuivere kinderblik beschikt, is niet aan landsgrenzen gebonden. ●●●

marjolijnhof.nl

Hoezo, jongeren lezen minder?

Marieke van Zoelen (1987), pr-stagiair Theater de Flint

‘Door te lezen reis ik naar een andere wereld. Afgelopen zomer las ik *Op zwart* van Willem Bosch, waarin het in Europa voor altijd nacht is; zodra ik het weglegde was ik bijna verbaasd dat ik in de zon zat. Favorieten: de *Harry Potter*-serie verveelt me nooit, de sfeer van *Nooit meer slapen* van Willem Frederik Hermans kruipt onder je huid en van sommige zinnen uit *Marte Jacobs* van Tim Krabbé word ik heel gelukkig. Nu lees ik *Wool* van Hugh Howey, “de nieuwe *Hunger Games*” (*The Sunday Times*). Met vrienden met wie ik de minor Books&More volgde, kan ik avonden ouwehoeren over boeken. Via WhatsApp delen we tips, meningen en mooie (en lelijke) zinnen. Er staan nog 43 ongelezen titels in mijn boekenkast, voor ik nieuwe mag kopen moeten die uit. Het klinkt suf als je zegt dat je naar een “literaire avond” gaat, maar vaak zijn het hippe bedoeningen, zoals *Lamoer* en *Cox Tales*.’

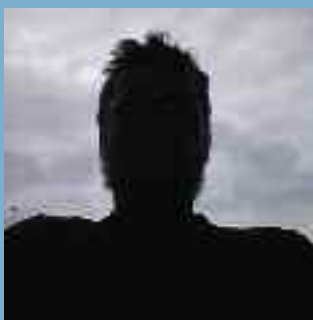
Erica van Dijk (1987), pedagogisch medewerker bij een kinderdagverblijf

‘Sinds mijn afstuderen is het leesplezier helemaal terug. Het liefst lees ik series: fantasy, science fiction, misdaad. Geweld en bloed in boeken kan ik beter hebben dan op tv of in een film. Pas las ik *Divergent*, *Insurgent* en *Allegiant* van Veronica Roth, en *De Kraamhulp* van Esther Verhoef. Ik houd van overzichtelijke boeken met een kop, staart en een gezellige hoofdpersoon. Soms schaam ik me voor mijn oppervlakkige smaak, ik heb geloof ik nog nooit een literaire klassieker uitgelezen. Trailers van boekverfilmingen maken me nieuwsgierig; recensies; via via-tips of uitgelichte boeken in bibliotheek of boekwinkel. Afgelopen jaar bezocht ik het festival Logos in Amsterdam, waar taal centraal staat.’

Caroline Mathijssen (1991), neuropsycholoog

‘Na een drukke dag lees ik liever goede wegreesboeken dan literaire hoogstandjes. Thrillers, maar ook Khaled Hosseini en Arthur Japin. Tegenwoordig veel Engelstalig, onlangs *he Rosie Project* van Graeme Simsion en *Wolf Hall* van Hilary Mantel. Nu lees ik *Tonio* van A.F.Th. van der Heijden en *On the Road* van Jack Kerouac. Mijn zus, redacteur bij een grote uitgeverij, komt vaak met leuke boeken; voor mijn verjaardag of Sinterklaas vraag ik vaak een boek – lekker makkelijk als anderen iets voor je uitkiezen. Soms koop ik in de boekwinkel iets wat er interessant uitziet. Ik ben weleens naar Literaturfest en Kalf geweest. Gezellige borrels en er zijn altijd wel leuke sprekers die, liefst met humor, over boeken kunnen vertellen.’

Martijn Witjes (1989), student Bos- en Natuurbeheer, Universiteit Wageningen

‘Favoriete genre: science fiction, de bizarre visioenen van Philip K. Dick, de pulpachtige schelmenverhalen van Jack Vance. Ook houd ik van de epische, haast wetenschappelijk onderbouwde werken van de “Grote Drie”. Net heb ik *Dance, Dance, Dance* van Haruki Murakami gelezen – raar boek, rare schrijver; geen spijt. Ik lees steeds meer non-fictie, uit de universiteitsbibliotheek. Vorig jaar bezocht ik een lezing van David Sedaris en ik kom op boekpresentaties als mijn oom Rob van Essen weer een nieuw boek uitbrengt. Mijn vriendin geeft me ook vaak leuke boeken, ik plunder graag haar boekenverzameling.’

Acht boekverslinders over wat ze lezen, waarom en hoe ze aan hun (favoriete) leesvoer komen.

DOOR EVA GERRITS

Pim Lammers (1993), student Politicologie, copywriter en schrijver van korte verhalen en ZKV's (zeer korte verhalen)

'Ik lees graag en veel; ter ontspanning, voor studie en om mijn eigen schrijven te verbeteren. Het liefst Nederlandse literatuur: Reve, Wolkers, Gerbrand Bakker. Of iets lichter: Giphart, Herman Koch. Vaak meerdere boeken tegelijk, nu *Over de bergen* van Komrij, *De buitenvrouw* van Zwagerman en *Dagboek van een poes* van Campert. Titels vind ik via recensies, tips van anderen en bezoeken aan de boekwinkel. Ik kom graag op literaire avonden, zoals Bloemlezing of Notes of a dirty old man in Bar Bukowski. Zelf heb ik weleens voorgedragen op zulke evenementen. Die avonden zetten in ieder geval aan tot zelf schrijven.'

Valerie Vaes (1997), middelbare school (België)

'Als ik geen zin heb in de realiteit, verdwijnt ik in een boek. Uit elk boek valt wel iets te leren. Ik lees graag romans en ben fan van young adult-boeken. Favorieten: *De kleine Odessa* van Peter Van Olmen, *De Laatkomer* van Dimitri Verhulst en *De Boodschapper* van Markus Zusak. Nu lees ik *Dogma* van Anne Eekhout. Zoals bij elke leesgek is mijn boekenkast voornamelijk gevuld met ongelezen boeken. Ik volg uitgeverijen op Twitter en recensies, nieuwe uitgaven en de leesfabriek.nl op internet, lees voor de Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen en volg aanbevelingen van vrienden op GoodReads. Jaarlijks ga ik naar de Boekenbeurs in Antwerpen, soms naar boekpresentaties. Als ik daarvan terugkom, ga ik onmiddellijk weer als een gek lezen!'

Nicky Boesen (1995), student Psychologie, Vrije Universiteit

'Ik lees uit nieuwsgierigheid naar ervaringen en gedachten van anderen, om alles mee te maken, alle plekken op de wereld minstens één keer te bezoeken. Om mooie dingen in me op te nemen, over slechte dingen na te denken. Omdat het kan, mag, om weg te dromen. Vooral fantasy, over werelden die totaal anders zijn dan de onze, waar alles mogelijk is. Ik wil dit jaar elke maand een klassieker lezen, nu herlees ik *Jane Eyre* van Charlotte Brontë. En *To All the Boys I've Loved Before* van Jenny Han, een realistisch verhaal. Gemiddeld lees ik twee boeken per week, volgens GoodReads al 41 dit jaar (exclusief herlezen boeken). Als ik over een boek begin, kijken mijn vriendinnen me aan van *calm down & breathe*. Titels vind ik via GoodReads, BookTubers (mensen die op YouTube video's plaatsen over boeken), boekwinkels als Waterstone's en The American Book Centre. Meestal kom ik met meer boeken naar buiten dan waarvoor ik erheen ging.'

Iris de Geus (1988), historica en huiswerkbegeleider

'Als meisje was ik een boekenwurm, tijdens school en studie las ik alleen verplichte kost tijdens vakanties. Na mijn afstuderen kreeg ik een ware leesrevival. Het liefst lees ik boeken over geschiedenis, de laatste tijd veel biografieën – Roald Dahl, Edward Kennedy, Prins Bernard. Net uit: *The Book Thief* van Markus Zusak, over een jong meisje in nazi-Duitsland, de alwetende verteller is de dood. Eerst vond ik dat morbide, maar het verhaal is mooi, biedt interessante perspectieven. Ik houd een lijstje bij in mijn iPhone met titels uit de krant, op tv, via via-tips. Op goed geluk leen ik weleens iets uit de biebel. En ik bezoek lezingen in boekhandels of in het Nationaal Archief. Een tijdje terug bezocht ik een lezing van de schrijvers van de drie koningsbiografieën. Prijzige boeken die in de bibliotheek helaas nog niet beschikbaar zijn. Nog even geduld dus.'

LEZEN, STEMMEN EN VIEREN

DAG VAN DE JONGE JURY 2014 – Lezen, stemmen en vieren zijn de drie kernwoorden van de Jonge Jury nieuwe stijl. Met een multimediale website, een livestream, videojournaals en een serie wedstrijden wordt het meedoen met de publieksprijs voor het beste boek voor twaalf tot vijftienjarigen nog aantrekkelijker, hoopt organisator Passionate Bulkboek. De vernieuwing is nog niet voltooid, maar tijdens de afgelopen editie was het aantal stemmers alvast verdubbeld naar veertienduizend.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Op de slotdag van de Jonge Jury 2014 is in De Doelen in Rotterdam een ‘literaire kermis’ opgebouwd, bestaande uit hippe mini-workshops. Andrew Makkinga presenteert een serie van vier videojournaals en laat de thuisblijvers even sfeer proeven. De camera zoomt in op de nog lege overloop, waar een verdwaald groepje leerlingen bezig is met tafelvoetballen en auteurs al klaar zitten om te signeren. Straks gaan de zaaldeuren open en zullen veertienhonderd leerlingen en honderd docenten bezit nemen van de gangen.

Literaire kermis

Zodra de deuren opengaan, breekt de kermis los en ontstaan lange rijen voor de kraampjes. ‘Wat voor monster zou jij willen zijn?’ Raquel (12 jaar) staat bij de workshop monsterportretten en wijst naar een dik gedrocht met een groene trui. Bloedserius gaat animator Julia Jager aan het werk. Ze neemt Raquel goed in zich op en tekent een lief monster met een klein wipstaartje, een paar Converse gympen en kleine oogjes als sproeten op het gezicht.

In de stand daarnaast zitten de bebaarde dichters van Vitamine Blij te rijmen. Met hun ‘Schrijmeisjientje’ maken ze ‘customized gedichten’. Wie een persoonlijk gedicht wil, vult een vragenlijst in en ziet na een half uurtje zijn favoriete groenten en lievelingswoorden terug in handgetypte poëzie. In een andere rij staan Claire (12) en Fenna (13) te wachten voor een fotoshoot van de Cultuurschool. Als ze aan de beurt zijn poseren ze lezend in *De brief voor de koning* en *Kruistocht in spijkerbroek* bovenop een opblaashaai. Die wordt digitaal gemonteerd in een koraalrif en als ansichtkaart uitgeprint. Lezen is leuk, en je kunt het op de meest gekke plekken doen, is de boodschap.

Battle of the Books

De Dag van de Jonge Jury, het feest dat de stemperiode van de Jonge Jury afsluit, is al jaren een succesvol evenement. Die formule blijft gehandhaafd, maar het stemtraject

dat eraan voorafgaat en ook de verslaglegging is dit jaar uitgebreid. ‘De Jonge Jury bestond vooral op papier,’ vertelt Wilma van Raamsdonk, projectleider Jonge Jury. ‘De wereld om ons heen verandert, daarom voelen we de noodzaak om ook de opzet van de Jonge Jury te vernieuwen. Door het inzetten van digitale media hebben we de Jonge Jury meer op het belevingsniveau van jongeren gebracht. Leerlingen krijgen nu niet alleen maar een boekje met kerntitels uitgedeeld in de klas, maar kunnen gedurende het hele traject actief meedoen via social media.’ De uitbreiding behelst onder meer een compleet vernieuwde website met digitale magazines, blogs van leerlingen en verschillende creatieve wedstrijden, zoals een straatfotowedstrijd. Het aantal likes op de Facebookpagina’s kan beslist nog opgekrikt, maar sommige onderdelen doen het al goed. ‘Battle of the Books’ bijvoorbeeld, waarin leerlingen met zelfgemaakte trailers strijden om de meeste views. Op Youtube staan leuke beelden, zoals een onderwaterfilmpje bij *Ademnood* van Marion van de Coolwijk en een trailer van *Klem* van Mel Wallis de Vries, met zelf gecomponeerde muziek.

Moordvrienden

Ook in deze editie zijn thrillers opvallend populair. Vier van de vijf genomineerde boeken moeten het hebben van moordpartijen, gevaarlijke onderwerpen of een beklemmende setting. De Jonge Jury debuutprijs gaat naar *Moordvrienden* van Natasza Tardio, een psychologische thriller over een schoolmoord, die ook bij de bezoekers populair is. Tardio krijgt een groot applaus. Fenna heeft op dit boek gestemd, omdat het zo spannend is: ‘Pas in de epiloog komt het ware verhaal naar boven.’ Jenthe (15) noemt het een realistisch boek: ‘Ik houd van thrillers en detectives met een onverwachte wending die zo geschreven zijn dat je erin gelooft.’

Spanningsboog

In de schrijfworkshops van thrillerschrijfster Victoria Farkas gaat het over het opbouwen van spanning. Het onderdeel is compleet volgeboekt, er zijn meer belangstellenden dan kaartjes. Larissa (13) schrijft zelf verhalen en is teleurgesteld dat ze niet kan meedoen, maar de stoelen zijn echt op. Als de deur dichtgaat, geeft Farkas tips om zelf met schrijven aan de slag te gaan. Kijk veel naar mensen, is haar advies. Luister ze af waar je maar kunt, in de trein, het park. Blijf dichtbij jezelf als het om de keuze van een hoofdpersoon gaat. En vermijd de ‘colodialoog’; een niks zeggend gesprek, dat voor de lezer geen informatie oplevert. Ingespannen gaan de jonge schrijvers aan de slag met een opdracht: verzin een hoofdpersoon en laat hem of haar de trap aflopen naar beneden. Als de tijd om is, blijkt dat vrijwel niemand zich aan de instructies heeft gehouden. Er zijn allerlei complicaties de teksten binnengeslopen, van een bewusteloze hoofdpersoon tot een dode moeder. ‘Mijn complimenten,’ zegt Farkas opgeruimd. ‘Als jullie precies hadden gedaan wat ik had gevraagd, was het oersaai geworden. Conflicten en problemen, dat is wat een verhaal nodig heeft. Actie, reactie en daar een spanningsboog van maken.’

Zakdoek

Terug in de grote zaal is het tijd voor de dagafsluiting. De drie zangers van Adlicious stelen de show, daarna openen Marius en Jasper Gottlieb samen met presentator Oscar Kocken de envelop met de naam van het winnende boek. Kocken blijkt alvast even vooruit op wat straks allemaal in het digitale magazine op de website te zien zal zijn. ‘Foto’s, filmpjes, verslagen, je kunt de hele dag opnieuw beleven. Bijvoorbeeld het moment waarop een schrijver uit zijn stoel opspringt, omdat hij of zij nu te horen krijgt wie de winnaar is van de Prijs van de Jonge Jury 2014.’ Mel Wallis de Vries wint met *Klem* en komt met de hand voor de mond geslagen het podium op. ‘Dank jullie wel voor alle stemmen. Ik kan het niet geloven. Zakdoeken, huilen, alles.’ ●●● [#JY2014](#)

FOTO SJOERD VAN DER HUUCHT

FOTO NATHAN BERGMANS

FOTO NATHAN BERGMANS

Digitaal lesmateriaal

Het lesmateriaal voor docenten is vernieuwd en gedigitaliseerd, zowel met een smartboard-module met multimediacontent als met 22 lesbrieven in pdf-vorm. Bovendien is De Jonge Jury toegankelijk gemaakt voor alle onderwijsniveaus. In de lijst met boeken zijn titels die bij uitstek geschikt zijn voor het vmbo aangegeven met één pepertje.

Dag van de Jonge Jury lokaal

Scholen waarvoor het logistiek niet mogelijk was om naar Rotterdam te komen, konden dit jaar op de Dag van de Jonge Jury een eigen programma volgen in de klas of mediatheek. Door middel van een livestream volgden vijftienhonderd leerlingen de dag via vier videojournaals. Daarmee vierden in totaal drieduizend leerlingen de Dag van de Jonge Jury. Tussen de uitzendingen door gingen leerlingen in de klas of mediatheek aan de slag met een workshop of met een auteur op school. Voor informatie over de volgende editie van de Jonge Jury die in het najaar van start gaat, zie jongejury.nl

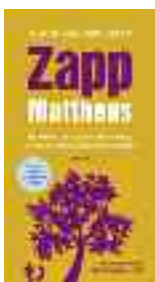
Nieuwe Annabel Pitcher op komst

'Dear Mr S Harris, Ignore the blob of red in the top left corner. It's jam, not blood, though I don't think I need to tell you the difference. It wasn't your wife's jam the police found on your shoe.' Zo begint *Ketchup Clouds* (2012) Annabel Pitchers tweede boek na haar internationaal bekroonde debuut *Mijn zus woont op de schoorsteenmantel*. De vijftienjarige Zoe – niet haar echte naam – schrijft brieven aan een terdoodveroordeelde in een Amerikaanse gevangenis. Ze hebben iets gemeen, Mr Harris en zij: hij doodde zijn vrouw, zij doodde een jongen. *Ketchup Clouds* is Zoe's bekentenis aan een man die ze nooit ontmoette. In haar brieven beschrijft ze hoe ze in een ingewikkelde driehoeksverhouding belandde met twee broers; hoe een van hen stierf; hoe dat haar schuld was. De stem van Pitchers vijftienjarige verteller klinkt net zo authentiek als die van de tienjarige Jamie uit haar debuut. Met haar tweede boek toont Pitcher opnieuw zich te kunnen meten met gevierde Young adult-auteurs als John Green en Jenny Valentine. Nederlandse lezers hebben twee jaar op de vertaling van *Ketchup Clouds* moeten wachten, maar die komt er nu aan. [JA] *Onder de ketchupwolken*, Annabel Pitcher. Moon, € 19,95 (14+, verschijnt september)

Boy 7 verfilmd

Boy 7 van Mirjam Mous is zo'n boek dat zelfs onwillige prepubers aan het lezen krijgt. Een ouder die het boek voor haar veertienjarige zoon kocht, schreef op bol.com: 'Hij leest veel te weinig, maar las dit in één keer uit. Zijn broer van elf heeft het ook gelezen en nu net ook een buurjongen. Allemaal enthousiast.' Een andere ouder noteerde: 'Een aanrader, ook voor jongens die niet zo van lezen houden.' Het verhaal gaat over een jongen die met zware hoofdpijn bijkomt op een kale Amerikaanse vlakte. Hoe hij daar is terechtgekomen weet hij niet, wie hij is ook niet. In zijn rugzak vindt hij een mobiele telefoon met een door hemzelf ingesproken voice-mailbericht beslist niet naar de politie te gaan. Stukje bij beetje komt de jongen zijn verleden op het spoor en ontdekt hij welke gruwelijke gebeurtenissen er hebben plaatsgevonden. Van het boek zijn sinds 2009 45.000 exemplaren verkocht. Het werd vertaald in het Duits, Pools en Koreaans. Inmiddels wordt *Boy 7* verfilmd door Lemming Film. Regisseur Lourens Blok (*Midden in de winternacht*) castte Matthijs van de Sande Bakhuyzen voor het hoofdpersonage. Verder onder meer met Halina Reijn en Tygo Gernandt. Begin 2015 moet de film in de bioscoop draaien. [JA]

Boy 7, Mirjam Mous. Van Holkema & Warendorf, € 18,99 (12+)

Voor in de vakantiekoffer

Welke boeken gaan mee op reis? Deze bijvoorbeeld, van drie Nederlandse auteurs die eerder hun talent bewezen:

- *Zapp Mattheus* van Simon van der Geest (Querido, 10+). In vrije versvorm vertelt de dubbele Gouden Griffel-winnaar het verhaal van Jezus' kruisiging. Dat doet hij in een dialoog (het boek is oorspronkelijk een theatertekst) en met een knap volgehouden voetbalmetafoor: Jezus is de aanvoerder, de twaalf discipelen zijn z'n matties, het Laatste Avondmaal is het Laatste Wedstrijdje. Roerend en raak – ook na Pasen.
- *Alle dieren levend en vrij* van Mariken Jongman (Lemniscaat, 10+). Over twee kinderen die een dierenbevrijdingsorganisatie beginnen die niet helemaal op rolletjes loopt. Mocht het boek verfilmd worden dan heeft Jongman, gevierd tienerauteur, alvast een clause laten opnemen in haar contract dat de dieren geen stress mogen oplopen bij het filmen. 'En als dat wél gebeurt, mogen ze de rest van hun leven bijkomen in een rusthuis,' aldus Jongman.
- *Pitstop* van Sanne Parlevliet (Hoogland & Van Klaveren, 12+). Parlevliet debuteerde indrukwekkend met de jeugdroman *Zus*. Haar nieuwe boek gaat over Arnold, buitenstaander in de brugklas met een zieke moeder. Vriendschap vindt hij bij postbode Sjon – tot hij zich begint af te vragen of dat alles is wat Sjon van hem wil. [JA]

Verhalenwedstrijd voor het vmbo

Hoe vertel je een verhaal? ‘Er was eens’ is een verhalenwedstrijd voor leerlingen uit de tweede klas van het vmbo, waarbij zij in groepsverband en met behulp van rolmodellen uit diverse disciplines leren hun eigen verhaal vertellen. Het project richt zich op een ongedwongen manier op leesbevordering en cultuureducatie. Ter inspiratie voor hun eigen verhaal lezen de leerlingen van één klas van te voren allemaal hetzelfde boek. Hoe ze dat eigen verhaal vertellen bepalen de leerlingen zelf: wordt het een tijdschrift, een rap of toch een filmpje? Om leerlingen te laten zien op hoeveel manieren zij hun verhaal kunnen vertellen, krijgen zij gastlessen en workshops van partners van het project. Een jury kiest uit de inzendingen de vijf beste. Tijdens een feestelijke finale proberen de genomineerde klassen hun verhaal bij de jury te pitchen. Het winnende verhaal wordt echt ‘uitgevoerd’; een film wordt werkelijk opgenomen, een tijdschrift echt gemaakt. Door de nadruk op taalontwikkeling is ‘Er was eens’ primair gericht op een nauwe samenwerking met docenten Nederlands. Maar ook mentoren en vakoverstijgend ckv-, teken-, muziek-, en dramadocenten kunnen binnen hun lessen met het project aan de slag. [JA]

erwaseens.nu

FOTO WILLEM POPELIER

Weer een sterke Woltz

Misschien komt het doordat Anna Woltz als tiener al haar eerste kinderboek schreef dat ze haar publiek zo goed aanvoelt. Kinderen lezen haar boeken al jaren veel en graag. Sinds haar vorige boek *Mijn bijzonder rare week met Tess* heeft Woltz' stijl een sprongetje gemaakt: die is nog steeds toegankelijk, maar ook strakker en sprankelender dan in haar eerdere werk. In haar nieuwe jeugdroman *Honderd uur nacht* trekt Woltz die stijl door. Ze situeert haar verhaal in New York ten tijde van de orkaan Sandy en putte daarvoor uit eigen ervaringen: zelf woonde ze er toen de orkaan voorbij raasde. Op de vlucht voor de gebeurtenissen thuis stapt de veertienjarige Emilia op het vliegtuig naar Amerika. Het via internet gehuurde appartement blijkt niet te bestaan en dan is er ook nog een orkaan op komst. Emilia vindt onderdak bij de wat norse Seth en zijn ontwapenende zusje Abby. Met de filmstermooie Jim erbij is het ‘orkaanasiel’ compleet. Vloeiend trekt Woltz de lezer mee in haar meeslepende verhaal. Met Emilia, Seth, Abby en Jim voegt ze vier gedenkwaardige personages toe aan de Nederlandse jeugdliteratuur. Op pagina 35 is een reportage te lezen over een schoolbezoek van Anna Woltz. [JA]

Honderd uur nacht, Anna Woltz. Querido, € 13,99 (12+)

Mel Wallis de Vries over Prijs van de Jonge Jury

In 2012 won u de Prijs van de Jonge Jury. Durfde u te hopen op een tweede keer? ‘Nee. Eén keer winnen is fantastisch, twee keer winnen voelt als een wonder.’ Welke ingrediënten van uw verhalen maken uw boeken zo populair bij tieners, denkt u? ‘Ik probeer boeken te schrijven die ik in mijn eigen jeugd miste: spannende, realistische verhalen met veel vaart. Zelf heb ik een hekel aan saaie boeken. Bij alles wat ik schrijf denk ik: Zou ik dit willen lezen?’ Wat las u zelf graag als tiener? ‘Spannende boeken! Je zou kunnen zeggen: moord is de rode draad in mijn leven, haha. Helaas bestonden er vroeger nog geen “echte” jeugdthrillers. Daarom las ik alle thrillers van mijn moeder.’ Zijn er schrijvers die u hebben geïnspireerd? ‘Ik kan er niet echt één aanwijzen. Mijn moeders voorliefde voor thrillers heeft me geïnspireerd tot het schrijven van spannende boeken. Mijn vaders geloof in mijn schrijfkwaliteiten heeft ervoor gezorgd dat ik mijn eerste boek ook echt heb geschreven.’ Wat maakt het schrijven van een thriller voor jongeren zo leuk? ‘Mijn eigen jeugd zat vol angsten en onzekerheden: Was ik leuk genoeg? Hoorde ik er wel bij? Waren mijn cijfers hoog genoeg? Ik kan me nog goed inleven in die tijd. Ik denk dat veel tieners onzeker en kwetsbaar zijn. In mijn boeken maak ik daar gebruik van: een verkeerde beslissing is zo genomen...’ [JA] [lezen](http://lezen.nl)

Klem, Mel Wallis de Vries. De Fontein, € 13,99 (12+)

FOTO SJOERD VAN DER HUUCHT

LITERAIR TALENT – Met haar verhalendebuut *Dit is jouw huis* won ze de Anton Wachterprijs, haar roman *Half mens* werd genomineerd voor de BNG Nieuwe Literatuurprijs en recensenten riepen haar uit tot literair talent nummer één na verschijnen van haar derde boek, *Ijstijd*, dat in januari verscheen. Maartje Wortel (1982) over identiteit, maakbaarheid en durven proberen.

DOOR EVA GERRITS

FOTO KEKE KEUKELAAR

'ALLES IS ZO MAKKELIJK DAT HET MOEILIK WORDT'

Ooit kreeg ze te horen dat ze beter de opleiding journalistiek kon verlaten. 'Moest ik voor een opdracht ergens heen waar ik geen zin in had, ging ik op mijn kamer een verhaal verzinnen. Dat hadden ze zo door, ik liet allemaal rare dingen zien. Ze zagen wel dat ik schrijftalent had, daar iets mee wilde. "Daar is ook een opleiding voor," zeiden ze.' Dat werd de opleiding Tekst en Beeld aan de Rietveldacademie, waar ze nu een dag in de week zelf doceert. 'Een combinatie van filmpjes maken en schrijven. Ik denk in beelden, daar heb ik geleerd beeldend te schrijven. *Show don't tell.*' Toch noemt ze zichzelf liever geen schrijver. "Ik schrijf," zeg ik, vaag, als mensen vragen wat ik doe. Ik vind het zo verwonderlijk, hoe graag mensen hun identiteit koppelen aan wat ze doen: "Ik ben tuinman, ik ben acteur" – je bent niet alleen dat. Jezelf in hokjes plaatsen beperkt je vrijheid. Maar mensen plakken graag etiketjes, anders wordt 't beangstigend, ongrijpbaar.'

Hoezo lamlendig?

De zoektocht naar identiteit is een terugkerend thema in haar werk. 'Een ander maakt altijd iets anders van je en iedereen ziet jou op een andere manier, net als in Pirandello's roman *Iemand, niemand en honderdduizend*. Je kunt jezelf daardoor alleen nog kennen in een pose, een zelfbedacht beeld. Het voortdurend bezig zijn met hoe je overkomt terwijl je daar geen controle over hebt, die spanning tussen binnen- en buitenwereld, boeit me.'

Zo gaat *Ijstijd* over ene James Dillard, hij woont in hotels, zijn moeder betaalt. Hij kan zich alles veroorloven, maar doet weinig, behalve lijden aan een gebroken hart. Pas als een redactrice hem belt omdat zij denkt dat hij een boek in zich heeft, schrijft hij eens wat. Overtuigd is hij niet. Wortel: 'Dat een ander voor jou bedenkt wat je kunt worden en jouw keuzes bepaalt, mislukt in *Ijstijd*. Dillard denkt veel, maar maakt er niks van. Sommige lezers vinden hem lamlendig – dat vind ik interessant. Hoezo lamlendig? Wat betekent identiteit dan voor jou, ben jij wel waarachtig in de liefde, in

wie je bent, wat je doet? Ik wil iets aangaan met lezers, hen laten nadenken, praten. Als je niet verder komt dan “lamendige figuur”, doet het boek niks met je. Dillard zit vast in het hier en nu, deze “maakbare” tijd, waarin alles draait om een verhaal maken van jezelf, om winnaars en verliezers. Gaat dat niet ten koste van natuurlijke oprechtheid? Wat betekent het nu te leven, kun je echte vriendschap en liefde voelen, of noodzaak? We vertellen onszelf dat we een zinvol bestaan leiden, maar doen we dat? De opperste vrijheid werkt beklemmend. Alles is zo makkelijk dat het moeilijk wordt.’

Dillard, die al voorbijkwam in Wortels vorige roman *Half mens*, heeft ze gebaseerd op een bestaand iemand. ‘Een rijke Amerikaan die niks hoeft, maar elke dag naar dezelfde lantaarnpaal gaat, die aanraakt en een taxi belt die hem weer thuis brengt. Een mooi gegeven: obsessief een doel hebben. Zoals Sisyphus, die steeds opnieuw die steen de berg op moet rollen. Voor mij loopt iedereen elke dag naar een lantaarnpaal, iedereen rolt steeds die steen omhoog. En maar doorgaan, beetje mislukken, weer proberen. Dat heeft iets geruststellends, liefdevols. Iets hoopgevends.’

Spot de gorilla

In *Half mens* voerde Wortel Dillard op als getuige in een rechtszaak naar aanleiding van een verkeersongeluk. Het verhaal gaat over een man die in een taxi zit die per ongeluk een meisje aanrijdt. Gevolg: haar been moet geamputeerd. ‘De mannelijke hoofdpersoon mankeert ook iets: hij heeft BIDD, Body Integrity Identity Disorder, waarbij je een ledemaat kwijt wil omdat het als te veel voelt, te aanwezig. Ik vind dat een mooie metafoer: mijn schrijfstijl wordt soms afstandelijk, koel genoemd terwijl ik een supergevoelig, pathetisch iemand ben. Te veel emotie – daar wil je niet in wegzakken, je wil er afstand van nemen. “Ik wil me net zo voelen als jij,” zegt de man in het boek tegen het meisje. Hij doet alsof hij van haar houdt, terwijl hij haar gebruikt om zijn eigen been kwijt te raken, zodat hij zich eindelijk compleet kan voelen. Nergens in *Half mens* staat wat hij heeft, je kan het ook niet aan hem zien. Maar als lezer oordeel je wel over hem.’ De slotzin verwijst naar ‘The Monkey Business Illusion’, een filmpje (zie YouTube) waarin je moet tellen hoe vaak mensen een bal overgooien. Ondertussen kuiert er iemand in gorilla-outfit door het beeld, slaat zich op de borst, verdwijnt weer. Op de vraag ‘Did you spot the gorilla?’ blijkt dat de helft van de kijkers hem heeft gemist. ‘Niet veel lezers hebben die hint begrepen, al terugbladerend gingen mensen op zoek naar een gorilla, letterlijk! Wat ik bedoelde: we zien wat we willen zien en baseren daarop ons oordeel, maar we kijken niet goed. Je denkt dat ik alles vertel, maar je moet zelf blijven opletten. Wie goed leest, ziet dat er iets met die man aan de hand is.’

Verdwalen

Haar volgende boek wordt weer een verhalenbundel. ‘Sinds *Dit is jouw huis* ben ik gegroeid. Toen was ik nog zoekende, nu heb ik de touwtjes strakker in handen. Al weet ik vooraf nog steeds niet waar het naartoe gaat. Ik houd van verdwalen. Als ik in het echt ga wandelen kijk ik ook niet op de kaart, dan ontdek je zoveel meer. Zo werk ik ook, anders vind ik het niet interessant om te schrijven. Nu kom ik in mijzelf en mijn fantasie dingen tegen waarvan ik het bestaan niet vermoedde. Pas na een eerste versie zie ik waar het over gaat.

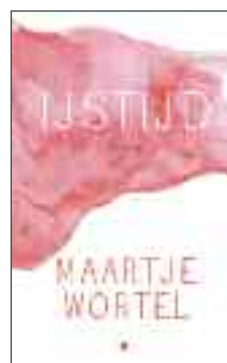
Mijn stijl is helder maar in het verhaal maak ik sprongen, laat dingen weg, ik stop abrupt. Misschien dat lezers daardoor bang worden dat ze dingen missen. Maar het is niet erg om met een vraag achter te blijven. Dat er gaten zitten in je geheugen vind je toch ook normaal, het leven wordt toch ook niet netjes afgewerkt? Wat ik slechte literatuur vindt, géén literatuur, is als alles wordt uitgelegd, dichtgegooid, gladgestreken. Waarin schuilt dan de troost? Ik zou het heel prettig vinden een boek te lezen dat laat zien dat er geen duiding is. Ronde verhalen bestaan niet. Je hoeft niet alles zeker te weten, je moet gewoon durven proberen.’ ●●●

‘Lichtelijk absurd, komisch ook en soms bijtend en ongegeneerd wreed: Wortels manier van vertellen heeft Arnon Grunberg-achtige kwaliteiten.’ – *de Volkskrant*
 ‘Waarom, in godsnaam, schrijft iemand dit soort dingen op?’ – *Het Parool*

‘Wortel speelt met het verschijnsel van de blinde vlek. Virtuoso stevent ze op dat verrassende einde af. Haar taal is een genoegen.’ – *Vrij Nederland*

‘Maartje Wortel levert met haar derde roman een nieuw bewijsstuk van haar kwaliteiten. Het verhaal is geestig, wijs, oorspronkelijk – en goed geschreven. Wortel is geen literaire belofte, ze is er al, en ze is het lezen buitengewoon waard.’ – *Recensieweb*

Bouwstenen voor leesbevordering mbo

In 2012 ging 'Bouwstenen voor leesbevordering' van start, een project ter versterking van de vereiste beroepscompetenties met betrekking tot lezen en leesbevordering van studenten Pedagogisch Werk (PW) en Onderwijsassistent (OA). Het werd uitgevoerd door CINOP in opdracht van het Steunpunt Taal en Rekenen mbo en ontving een aanvullende subsidie van Stichting Lezen. Met dit project werd een nieuwe impuls gegeven aan leesbevorderingactiviteiten voor mbo-opleidingen. Zo is er een toolkit ontwikkeld voor bibliotheken die kan helpen bij het opzetten van een samenwerking met een mbo-school. Daarnaast zijn er lesmodules ontwikkeld rond De Nationale Voorleesdagen, de Voorleeswedstrijd en de Kinderboekenweek, zodat studenten al tijdens hun opleiding bekend raken met deze campagnes. De eerder gemaakte docentengids *Competent in leesbevordering* is uitgebreid met lessuggesties en achtergrondinformatie. Tot slot is er een brochure over lezen in het mbo gemaakt. In *Van leesclub tot boekenbattle* staan acht voorbeelden beschreven van activiteiten en projecten waarin mbo-docenten aandacht besteden aan lezen en leesplezier in beroepsopleidingen. Alle materialen zijn te downloaden via de website. [JA] bouwstenenleesbevordering.nl

Literaturfest gestopt, Manuscripta reizend festival

Op 23 mei j.l. vond in de Amsterdamse Rode Hoed het laatste Literaturfest plaats. De literaire bijeenkomsten waar Tim de Gier (*Vrij Nederland*), Toine Donk (*Das Magazin*) en Ernst-Jan Pfauth (*De Correspondent*) spraken met bekende en onbekende lezers over hun favoriete boeken, groeiden in drie jaar tijd uit van podcast tot live show in de Rode Hoed en op festivals. Bijzonder was dat Literaturfest een nieuw, jong publiek wist aan te boren waarmee het volle zalen trok. 'Hoogste tijd om te stoppen dus,' schrijven de initiatiefnemers op hun site. Of er in een andere vorm een vervolg komt, is nog niet bekend. Meer festivalnieuws: het jaarlijkse boekenfestival Manuscripta wordt een reizend festival. Vond de opening van het boekenseizoen de afgelopen jaren plaats in Amsterdam, vanaf nu profileert Manuscripta zich als festival dat elk jaar in een andere stad zal worden georganiseerd. De eerste editie vindt plaats op 7 september tijdens het Uitfeest in Utrecht en wordt georganiseerd door de Stichting CPNB, Culturele Zondagen en Het Literatuurhuis. Op de podia in en rondom het Stadhuis zullen auteurs hun nieuwe boeken presenteren. Daaromheen is een schrijversmarkt. [JA]

literaturfest.nl, manuscripta.nl, culturelezondagen.nl, literatuurhuis.nl

De Maand van het Spannende Boek

Voor de 26ste keer is juni de Maand van het Spannende Boek. Met het thema 'Terreur in thrillers' staan verhalen centraal waarin het gaat over de dreiging van maatschappijontwrichtende aanvallen en het kat-en-muisspel tussen terroristische organisaties en inlichtingendiensten. De Maand is een initiatief van de Stichting CPNB en is bedoeld om kwalitatief hoogstaande misdaadliteratuur onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Klanten krijgen een geschenk cadeau bij besteding van minimaal € 12,50 aan boeken (dit jaar van Tess Gerritsen: *Incendio*). De Avond van het Spannende Boek vormt de aftrap op donderdag 29 mei in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam waarbij veel thrillerauteurs aanwezig zijn, en waar de Gouden Strop en de Schaduwprijs worden uitgereikt, respectievelijk voor de beste Nederlandstalige misdaadroman van het jaar en voor het beste spannende debuut. Het weekend van 31 mei en 1 juni staat in het teken van Plaats Delict. Boekhandels en bibliotheken organiseren signeersessies, lezingen en *meet-and-greets* met thrillerauteurs, onder wie Judith Visser, Tomas Ross, Roel Janssen, Esther Verhoef en Simone van der Vlugt. [JA]

maandvanhetspannendeboek.nl

Film by the Sea

Van 12 tot en met 21 september vindt in Vlissingen voor de zestiende keer Film by the Sea plaats, het Zeeuwse film- en literatuurfestival met de focus op boekverfilmingen. Dit jaar is de openingsfilm *Dorsvloer vol confetti* van regisseur Tallulah Schwab. De film is gebaseerd op de gelijknamige roman van Franca Treur over een strenggelovige boerenfamilie op het Zeeuwse platteland. In de hoofdcompetitie dingen twaalf recente boekverfilmingen mee naar de Dioraphte Film- en Literatuuraward. De jury onder voorzitterschap van Adriaan van Dis bepaalt wie wint. Vorig jaar was dat *The Attack*, gebaseerd op de roman van Yasmina Khadra. Daarnaast is er een jongerenjury van 25 Vlaamse en Nederlandse jongeren tussen de 16 en 23 jaar die speciaal voor hen geselecteerde films beoordeelt en een winnaar kiest die de Youth Jury Award ontvangt. Ook buiten de competitie worden er tijdens het festival veel literatuurverfilmingen vertoond. Het grote publiek kan haar stem uitbrengen voor de CPNB Film- en Literatuurpublieksprijs. Verder worden er op 16, 17 en 18 september literaire lunches georganiseerd met Franca Treur, Esther Verhoef en Herman Koch. Het volledige festivalprogramma is vanaf 1 september te vinden op de website. [JA]

filmbythesea.nl

De Leesfabriek

Deleesfabriek.nl, een virtuele hangout voor lezende jongeren, werd twee jaar geleden opgericht door eigenaar van de Amersfoortse kinderboekwinkel Speelboek John Schrijnemakers. Doel is boeken voor jongvolwassenen actief onder de aandacht van de doelgroep te brengen. De site oogt als een digitaal vervolg op *de Lemniscaatkrant*, de boekenkrant die uitgeverij Lemniscaat jarenlang uitbracht voor lezers tot een jaar of vijftien en die werd gevuld door een jongerenredactie. De bloggers op deleesfabriek.nl zijn net wat ouder: tussen de vijftien en 25. Onder hen zijn studenten, jonge journalisten en een winnaar van de schrijfwedstrijd Write Now!. De recensies zijn onderverdeeld per genre en bestrijken een breed aanbod: van Nabokovs *Lolita* tot de poëzie van Ellen Deckwitz. Ook op Facebook is de leesfabriek actief, dit alles met het doel uit te groeien 'tot een plek op het web voor én door jongeren'. Daarnaast wordt er hard gewerkt aan het organiseren van offline lokale leesfabrieken. 'Via de site kunnen jongeren elkaar digitaal inspireren,' zegt Schrijnemakers. 'Maar we hopen dat lezers elkaar in de toekomst ook live zullen ontmoeten tijdens events in boekhandels en op hogescholen.' [JA]

deleesfabriek.nl

Giphart leest bloem

Het was een eerste liefde in optima forma: Ronald, Reza en hun liefdescavia Kafka. De manier waarop Ronald Giphart in 1992 in *Ik ook van jou* schreef over de romance van een wannabeschrijver en zijn fatale meisje stond dichterbij de belevingswereld van jongeren dan veel van wat zij lezen voor de verplichte lijst. Young adult-literatuur zouden we het boek nu noemen, en het is jammer dat het ontbreekt in de door Giphart samengestelde bundel *De Nederlandse coming of age literatuur in 100 en enige verhalen*.

Blijkbaar mag een samensteller zichzelf niet bloemlezen. Wie staan er dan wel in het ruim elfhonderd pagina's dikke boek? Giphart koos verhalen en fragmenten uit de coming of age-literatuur sinds 1880, waarbij het zwaartepunt ligt op de laatste decennia. Meer ruimte dus voor Floortje Zwigtman, Philip Huff, Maartje Wortel en Ivo Victoria dan voor de negentiende-eeuwse naturalistische 'puberliteratuur', hoewel ook een schrijver als Lodewijk van Deijssel is opgenomen. Van Tommy Wieringa blader je naar Adriaan Jaeggi naar Joost Zwagerman naar Nescio. Een prettig ontdekboek voor young adult-lezers. [JA]

De Nederlandse coming of age literatuur in 100 en enige verhalen, samengesteld door Ronald Giphart. Prometheus, € 19,95

'IK BEN HOOPVOL OVER DE TOEKOMST VAN HET LEZEN'

PLEITBEZORGER – Somber is hij niet, de allereerste kinderboekenambassadeur van Nederland. Jacques Vriens vindt de aandacht voor lezen binnen het basisonderwijs nog steeds onvoldoende, toch heeft hij het gevoel dat er een kentering gaande is en het spook van de ontleding dat sinds begin jaren negentig rondwaart langzaam een halt wordt toegevoerd.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Middels zijn nieuwe functie probeert een van Nederlands meest gewaardeerde en succesvolle kinderboekenauteur daar een steentje aan bij te dragen. Niet dat hij voor zijn benoeming vorig voorjaar niet ook al een bevlogen pleitbezorger voor lezen was. 'Ik kan het simpelweg niet laten om kinderen, ouders, paboleerlingen en onderwijzers te inspireren en op te roepen tot lezen en voorlezen,' vertelt Vriens op een zonovergoten terras in Den Bosch, de stad waar hij in 1946 geboren is. 'Dat is de schoolmeester in mij. Ik heb vijftig jaar voor de klas gestaan en ben van twee basisscholen directeur geweest. Dat er elke dag minimaal dertig minuten in de klas stil en geconcentreerd wordt gelezen, dat er op elke school een bibliotheek aanwezig is waar kinderen elke dag terecht kunnen en vragen kunnen stellen aan iemand met verstand van kinderboeken, en dat alle leerkrachten zulke creatieve geesten zijn dat ze ook de moeilijke lezers aan het lezen krijgen, was en is voor mij vanzelfsprekend. Inmiddels weet ik dat een sterke leescultuur op school helemaal niet zo gewoon is als ik zou willen. Terwijl lezen en je leren concentreren steeds belangrijker worden: het onophoudelijk gebruik van smartphones en iPads veroorzaakt onrust en leidt tot vluchtigheid. Toen ik in 1969 als onderwijzer begon, waren die prikkels er niet en was het vrij makkelijk om kinderen aan het lezen te krijgen. Nu moeten we er als maatschappij voor waken dat we, zoals ik het noem, geen leesdombo's creëren: kinderen die technisch goed kunnen lezen, maar binnen tien minuten zijn afgeleid. Verdieping is nodig voor de vorming van de verbeelding en het oplossend vermogen. Hoe houden we onze democratie anders in stand? We hebben allemaal stemrecht. Dan heb je ook de plicht je goed te informeren. En daar moet je aandachtig voor kunnen lezen.'

Meester Jaap als inspiratiebron

In zijn rol als kinderboekenambassadeur probeert Vriens zijn boodschap voortdurend over het voetlicht te brengen. Vriens: 'Stichting Lezen, het Nederlands Letterenfonds en de Stichting CPNB, initiatiefnemers van het kinderboekenambassadeurschap,

hebben mij, nadat ze mij de officiële ambtsketting hebben omgehangen, vrij gelaten de functie naar eigen inzicht in te vullen. Dus zodra ik een kans zie mijn stem te verheffen doe ik dat. Zo bezoek ik veel pabo's, waar ik vertel over leesbevordering en voorlees uit eigen werk. Vooral *Meester Jaap*, mijn alter ego, blijkt voor de toekomstige meesters en juffen een inspirerend voorbeeld. Ik houd lezingen op ouderavonden, waar ik, ondersteund door feiten, vertel dat je kinderen de kans om een stap verder te komen ontnemt als je ze niet van jongs af aan voorleest. In het cultuurprogramma *Opium* op Radio 1 ben ik een uur door presentator Hans Smit geïnterviewd. Ook ben ik juryvoorzitter geweest van De Nationale Voorleeswedstrijd afdeling Limburg waar ik me vooral tot de zeshonderd aanwezige kinderen heb gericht. En ik heb op eigen initiatief opiniestukken geschreven voor *NRC Handelsblad*, *Trouw* en *de Volkskrant*, waarin ik pleit voor het structureel inplannen van meer tijd voor voorlezen en vrij lezen op basisscholen, voor verplicht literatuuronderwijs op de pabo – laat pabo-studenten tijdens hun opleiding minimaal zestig kinderboeken lezen – en voor meer leesplezier. Belast basisschoolkinderen niet met een boekenadministratie achteraf waarin ze thematiek, hoofdpersonen en dat soort zaken moeten benoemen. En laat een kind heel snel een boek ruilen als het er niet doorheen komt,' zegt Vriens stellig.

Randvoorwaarden voor sterke leescultuur

Nog een jaar kan Vriens zijn ambassadeurschap uitbuiten. Hij gaat onder meer nog praten met het onderwijsblad *Didactief* en het *Limburgs Dagblad*. En in juni is er vanuit de Zuid-Limburgse gemeente Eijsden-Margraten – Vriens woont in een van de dorpskernen – een actie rondom de zich in Limburg afspelende film *Oorlogsgeheimen* (naar het gelijknamige boek van Vriens uit 2007), waarbij de directie en leescoördinatoren van de twintig basisscholen uit de gemeente intensief betrokken zijn.

Vriens heeft echter niet de illusie dat hij het tij volledig kan keren. 'Alles wat ik als ambassadeur onderneem, draagt bij,' aldus Vriens. 'Maar,' benadrukt hij, 'hoe hard ik ook van de daken schreeuw dat er meer boeken gelezen moeten worden, zolang er geen randvoorwaarden voor een sterke leescultuur zijn, blijft het effect van mijn inspanningen beperkt.'

Gepassioneerd en als een rasechte onderwijzer zet Vriens uiteen welke voorwaarden dat zijn: 'Om te beginnen,' somt hij op, 'moeten pabo's goede leerkrachten afleveren. Ze moeten meer inzetten op het ontwikkelen van inventiviteit en leerlingen bovendien verplichten veel te lezen. Iedere aankomende basisschooldocent zou automatisch ook leesbevorderaar moeten zijn. Zo moeilijk is het niet. Vertel enthousiast over de boeken die je zelf hebt gelezen. Blijf voorlezen, ook aan kinderen uit de bovenbouw. Gebruik hulpmiddelen als luisterboeken. Doe aan kringgesprekken, wees inventief.

Daarnaast moet de verrommeling van het basisonderwijs worden gestopt. Docenten worden knettergek van alle invuloefeningen die ze ten behoeve van de bureaucratie moeten doen. Kinderen willen oprechte aandacht van hun docenten; ze willen worden gezien. Dat bereik je niet door het voeren van een uitgebreide administratie.'

In de genen

Tot slot, zegt Vriens, 'zorg als schoolleiding voor een duidelijk leesplan en straal uit dat boeken in de genen van de school zitten. Een van de functie-eisen die ik als directeur aan nieuwe leerkrachten stelde was een natuurlijke belangstelling voor en kennis van kinderboeken. Elke school zou bovendien een schoolbibliotheek met een gevarieerd boekenaanbod moeten hebben. Dat dat niet gebruikelijk is, verbaast mij. Gelukkig zie ik een voorzichtige kentering. Dankzij het initiatief "de Bibliotheek op school" van Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken ondernemen veel basisscholen stappen om een volwaardige bibliotheek in te richten met leescoördinatoren en leesconsulenten. Daarbij kunnen ze steun krijgen van provincies of gemeenten. Die ontwikkeling stemt mij als oud-schoolmeester, kinderboekenauteur en kinderboekenambassadeur hoopvol voor de toekomst van het lezen.' ●●●

Kinderboekenauteur Jacques Vriens, bekend van onder meer de *Meester Jaap*-boeken, *De bende van de Korenwolf* en *Achtste-groepers huilen niet*, is in 2013 op initiatief van Stichting Lezen, het Nederlands Letterenfonds en de CPNB benoemd tot allereerste kinderboekenambassadeur van Nederland. Naar eigen inzicht promoot hij gedurende twee jaar kinderboeken en het belang van lezen. In het voorjaar van 2015 wordt zijn opvolger bekend. De functie is geïnspireerd op de 'Children's Laureate', een Brits initiatief dat al sinds 1999 bestaat. Quinten Blake was de allereerste nationale Britse leespromotor. Momenteel wordt die functie bekleed door Malorie Blackman.

Jacob Derwig: lezer, acteur, voorleesvader

Hij legt een stapeltje boeken op tafel. Oude en kapot gelezen exemplaren van Paul Biegel en Otfried Preussler uit zijn jeugd. Jacob Derwig is een lezer, altijd geweest. Van de leeslijst op school maakte hij serieuw werk. 'Ik las meer boeken dan werd gevraagd.'

DOOR JOUKJE AKVELD

Paul Biegel

'Kijk, *De kleine kapitein*. Daar zal ooit wel een stofomslag om hebben gezeten, waar dat gebeven is weet ik niet. En hier, *De brieven van de generaal*, ook van Paul Biegel. Boeken die ik van mijn vader kreeg. Mijn ouders gingen uit elkaar toen ik drie was, kort daarop vertrok mijn vader naar het buitenland. De opvoeding liet hij over aan mijn moeder, maar zo nu en dan stopte hij mijn zusje en mij boeken toe. Vanuit het buitenland stelde hij de norm: dit is mooi. Hij was fan van Paul Biegel, dus van hem heb ik zo'n beetje alles staan. *De kleine kapitein* nam ik op voor mijn zusje met de cassetterecorder: rec play en dan maar lezen. Nu lees ik de boeken uit mijn jeugd voor aan mijn eigen kinderen. Mijn zoon vond *De brieven van de generaal* fantastisch.'

Voorleesvader

'Thuis ben ik de voorlezer, meer dan Kim, hoewel ze haar eigen prentenboek *Pom Ti Dom viert Sinterklaas* natuurlijk wel heeft voorgelezen – uit haar hoofd. Dat boek was hier in huis een hit. Het vervelende van mijn vak is dat ik vaak al om half vier de deur uit moet om ergens in het land in een theater te spelen. Als je dan om half twee 's nachts thuiskomt heb je het voorleesmoment gemist.

Het voordeel is dat ik gewend ben met taal bezig te zijn. Als acteur moet je je door veel letters heen werken. Na verloop van tijd leer je een tekst snel ontleden en zo uit te spreken dat een ander erin kan meegaan. Bij voorlezen heb ik daar profijt van. Als ik nu voorlees uit *Kruisocht in spijkerbroek* of *Ronja de roversdochter* of *Meester van de zwarte molen* pas ik zinnen die te archaisch zijn ter plekke aan.

We grijpen trouwens ook weleens terug naar boeken die de kinderen al kennen. *Meester Max* van Rindert Kromhout is voor kleuters, maar ook in groep vijf vindt onze zoon het nog ontzettend leuk. Onze dochter van zes heb ik minder voorgelezen. Die las al zelf voor ze naar groep drie ging. Hoewel we van Annie M.G. Schmidt wel het hele parcours hebben doorlopen.'

1969 geboren in Den Haag | 1990-1994 Toneelschool Arnhem | 1997 *Hamlet* (toneel) | 2002 *Zus & Zo* (film, Gouden Kalf beste acteur) | 2005-2012 Acteur bij Toneelgroep Amsterdam | 2006 *Opening Night* (toneel, Arlecchino voor beste mannelijke bijrol) | 2010 *Kinderen van de zon* (toneel, Louis d'Or voor beste mannelijke hoofdrol) | 2010-2011 *In therapie* (tv) | 2012 *Alles is familie* (film) | 2012 *Kat op een heet zinken dak* (toneel, regie) | 2013 *Het diner* (film) | 2014 *Who's Afraid of Virginia Woolf?* (toneel)

Jacob Derwig is getrouwd met Kim van Kooten, actrice en schrijfster van de filmscenario's *Alles is liefde* en *Alles is familie* en dochter van schrijver en televisiemaker Kees van Kooten. Ze hebben twee kinderen, Roman (10) en Kee (6).

De versierde mens

'Via Roald Dahl, Evert Hartman en de strips van *Kuifje* en *Asterix* kwam ik uit bij de *Bob Evers*-serie. Vandaar ging het verder naar de leeslijst op het gymnasium. Daar heb ik veel werk van gemaakt, ik las meer boeken dan werd gevraagd. Ik was zo ambitieus dat boeken die ik niet goed genoeg vond er niet op kwamen – het moest wel een mooi lijstje worden. Dus niet *De aanslag*, want die las iedereen al, maar wel een verhalenbundel van Mulisch, *De versierde mens*. Die vond ik fantastisch. En ook: *Nooit meer slapen*, *Ivoren wachters*, *Bint*. Ik geloof dat ik de eerste bij ons op school was die *Het gouden ei* op z'n lijst zette.

Bij het schooltoneel speelden we *Kees de jongen* in de bewerking van Gerben Hellinga, waarin hij twee Kezen opvoerde. Het was een beetje de *nerdy corner* die daaraan meedeed. Ik speelde toneel, maar naar de toneelschool gaan durfde ik niet. Toen ik zestien was ging ik kijken op de open dag in Maastricht. Daar zat Jeroen Willems. Die hoefde alleen maar op een stoel te zitten om mij het gevoel te geven: dat kan ik niet. Hij is acteur, ik niet. Ik ben theaterwetenschappen gaan studeren om nog niet met de billen bloot te hoeven. Daar ontmoette ik Czeslaw de Wijs en Martijn Nieuwerf met wie ik later het gezelschap 't Barre Land heb opgericht. Pas toen ik *Oorlog* in een regie van Theu Boermans van De Trust zag, durfde ik me aan te melden voor de Toneelschool in Arnhem.'

Hamlet

'Ik houd van toneelteksten, maar op vakantie lees ik liever romans, het liefst van Amerikaanse schrijvers. Michael Cunningham, Richard Yates, Salinger – zij weten hun personages razend knap van vlees en bloed te maken, door de dialogen raak je direct bij ze betrokken. *A Home at the End of the World* van Cunningham is een van mijn favorieten. Dat boek zit zo dicht bij hoe ik op het toneel een personage tot leven probeer te wekken.

Tsjechov heeft dat ook, die schreef dialogen die je nog steeds kunt uitspreken. Toen ik 28 was speelde ik *Hamlet* in een regie van Theu Boermans. Shakespeare is veel meer op afstand dan Tsjechov. Het was Theu's streven zijn *Hamlet* toegankelijker te maken, een hoofdpersoon te creëren die dichtbij kwam. Theu bewerkte de tekst, daarna ging ik ermee aan de slag. Zo kreeg de voorstelling de adem van Theu, maar behield ze de poëzie van Shakespeare en het jeugdige karakter van *Hamlet*. De kathedraal van taal werd vereenvoudigd: onze *Hamlet* werd een man in wie het publiek zich kon verplaatsen.'

Taalfamilie

'Boeken en taal zijn in ons huis belangrijk. Voor Kim en mij is het een must onze kinderen aan het lezen te houden, hoewel dat soms hard werken is. Met mijn moeder ging ik vroeger naar de bibliotheek. Dat doen we nu ook, maar ik merk dat je een bepaald soort nieuwsgierigheid moet hebben om daar naartoe te gaan. Voor onze zoon en dochter is de bibliotheek niet meer die schatkist die ze voor mij was. Zij vinden het vooral interessant dat je er dvd's kunt huren, dus gaan we ook met ze naar de boekhandel.

Boeken stapelen zich in de loop van het jaar op, gekocht of gekregen. Van mijn schoonvader bijvoorbeeld, die knoopt in een gesprek de titels aan elkaar. "Wacht even, ik heb nog wat voor je liggen..." Dan komt er weer een boek. Of hij stuurt het op. Met mijn zoon is hij onlangs een project gestart, waarbij hij hem voetballimericks stuurt. Met een opa als Kees zitten die natuurlijk geramd in elkaar. Om de zoveel tijd valt er een kaart op de mat, dat is een gebeurtenis. Het is het idee dat onze zoon daar op den duur tekeningen bij gaat maken.' ●●●

BREIEN MET JE PEN

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN ALICE HOOGSTAD – Ze houdt van vergrijsde tinten, maar niet in kinderboeken. Alice Hoogstad schippert voortdurend tussen illustreren in opdracht en tekenen voor zichzelf. ‘Vaak leidt vrij werk tot iets anders, zoals *Monsterboek*.’

DOOR JOUKJE AKVELD

Zodra Alice Hoogstad mensjes begint te tekenen die ook in een ander boek passen, verdwijnt de illustratie in de prullenbak. Ze houdt niet van inwisselbaarheid. Aansporing om een andere techniek te proberen heeft ze nooit nodig gehad, die diende zich vanzelf aan. ‘Ik heb me erbij neergelegd dat ik niet één bepaalde stijl heb,’ zegt ze in haar atelier in de Durgerdamse dijkwoning. In de verte prikt de stompe toren van Ransdorp uit de weilanden omhoog. Aan de wand hangen 65 ingelijste hondenportretjes, vrij werk dat al droedelend tot stand kwam. Als er na een werkdag nog verf op haar palet zit, ontstaat er vaak iets nieuws.

Die diversiteit maakt haar lastig te plaatsen, weet Hoogstad. Misschien dat ze daarom relatief laat doorbrak bij een groter publiek. Aanvankelijk illustreerde ze vooral educatieve uitgaven en boekomslagen. Net toen ze ermee wilde stoppen, kwam Querido met Guus Kuijers *Polleke*-verhalen. De boeken gingen de hele wereld over, mét haar tekeningen. ‘Maar eigenlijk wilde ik prentenboeken maken.’

Geitenhoefjes

Als kind tekende Hoogstad beeldverhalen in de kantlijn van haar geschiedenisboek. Alleen als plaatje kon ze de lesstof onthouden. Thuis in het Zuid-Hollandse dorp Rhoon moest niets en mocht veel. Er waren vijf kinderen, vader was architect. Het huis was zijn ontwerp en werd voortdurend verbouwd. Af en toe nam Jan Hoogstad dieren voor zijn kinderen mee. Pony’s, geiten – de veulens liepen vanuit de tuin naar binnen en lagen voor de tv. In de oude eetkamertafel staan nog steeds afdrukken van geitenhoefjes. Zijn vrouw was nogal bang voor al die beesten. In Hoogstads hoofd suddert inmiddels een ideeetje voor een boek over dat propvolle beestenbuis, haar moeder gevluucht op het dak.

Onlangs maakte ze net zo’n woordeloos beeldverhaal als in haar jeugd: *Monsterboek*. Een zwart-wit stadje krijgt steeds meer kleur als een klein meisje er met haar kleuropotloden op uit trekt. De pentekeningen van dicht op elkaar gestapelde huisjes vonden hun basis in vrij werk. Drie jaar geleden fietste Hoogstad een week lang dagelijks naar Amsterdam cs. Voor even werd het station haar atelier. Ze tekende de hele dag en ze tekende álles. Breien, noemt ze die manier van tekenen: ‘Met je pen verbind je alles met elkaar.’ De stijl beviel zo goed dat ze dacht: ik geef het illustreren eraan en ga reizen. ‘Heel Europa door en dan van elke stad zo’n tekening maken.’ In plaats daarvan zet ze tussen twee opdrachten nu kruizen in haar agenda: om haar hoofd schoon te vegen, om nieuwe dingen te laten ontstaan.

Beeldverhalen

‘Ik ben toegepast kunstenaar, net als mijn vader. Een prentenboek maak je nooit alleen. Als je niet tegen kritiek kunt, moet je autonoom kunstenaar worden.’ Zelf wordt ze liever niet gestuurd in haar werk, maar in het schetsstadium kan commentaar productief werken. Inspiratie vindt ze zoals veel collega’s bij Matisse (‘zijn werk heeft een hoge decoratieve waarde, net als de kinderboekenwereld’), bij de theaterontwerpen van David Hockney (‘je kunt een lijntje trekken van zijn werk naar *Monsterboek*’) en de Belgische kunstenaar Pierre Alechinsky, in wie ze veel herkent. ‘Alechinsky werkt vaak in lijn, net als ik graag doe. Wat hij maakt is heel grafisch en helder. Eigenlijk schildert hij abstracte beeldverhalen.’ ●●●

UIT: een nog te verschijnen bloemlezing hondenverhalen

Omslag *Monsterboek*

UIT: *Wat is er vis? Wat is er mis?*

Alice Hoogstad (Rhoon, 1957) studeerde schilderen en grafiek aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Rotterdam waar ze les kreeg van Klaas Gubbels. Haar eerste opdracht was voor een tijdschrift over tuinen. Sinds eind jaren tachtig illustreert ze kinderboeken, onder meer van Rindert Kromhout, Mirjam Oldenhave, Hans Kuyper en Guus Kuijer. Hoogstad maakte verschillende prentenboeken met haar man Ton Wegman die teksten schreef bij haar illustraties, waaronder *Nino en Nina en Bolder en de boot*. Dat laatste werd bewerkt tot een veelgeprezen animatiefilm voor de KRO. Het prentenboek *En hoe komt toch een olifant aan al die kilo's grijs?* (tekst Erik van Os en Elle van Lieshout) werd geselecteerd voor De Nationale Voorleesdagen 2014. *Monsterboek* (2014) is haar eerste prentenboek zonder tekst.

FOTO IRIS MEULEMAN

Mag ik nog even verder lezen?

DE BIBLIOTHEEK OP SCHOOL VMBO – Na de basisschool stoppen de meeste vmbo-leerlingen met lezen, terwijl het hun veel kan opleveren. Het project ‘de Bibliotheek op school – voortgezet onderwijs’ is bedoeld om lezen bij jongeren te stimuleren, te beginnen bij het vmbo. Hans van Kol, docent Nederlands aan het Candea College in Duiven: ‘Onze leerlingen lezen elke dag tien minuten op school in een boek. Dat we dát voor elkaar hebben gekregen, is heel belangrijk.’

DOOR ESTHER SMID

De Bibliotheek op school

De Bibliotheek op school is onderdeel van het landelijke programma Kunst van Lezen en beoogt structurele samenwerking tussen school, bibliotheek en gemeente, gericht op het aantoonbaar verbeteren van de taal-, lees- en informatievaardigheden van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. Het is de bedoeling om van de school een ideale lees- en mediaomgeving te maken. Daardoor verbeteren de kwaliteit van het onderwijs en de resultaten van de leerlingen. Na een succesvolle start in het basisonderwijs is het project sinds 2013 uitgebreid naar het vmbo. Voor meer informatie: debibliotheekopschool.nl en kunstvanlezen.nl/netwerken

Uit onderzoek in opdracht van Kunst van Lezen blijkt dat zestig procent van de vmbo-leerlingen lezen niet leuk vindt. Maar juist voor deze leerlingen is lezen enorm belangrijk; het is een onmisbare vaardigheid in de samenleving. Iris Meuleman, senior adviseur bij Rijnbrink Groep, startte dit schooljaar als projectleider met een pilot van ‘de Bibliotheek op school vmbo’. Samen met Bibliotheek Liemers en het Candea College in Duiven stimuleert ze op een laagdrempelige manier het leesplezier bij de leerlingen in het eerste en tweede leerjaar van de kader- en beroepsgerichte leerwegen. ‘Ieder kind dat door dit project voor zijn plezier een boek uit de kast pakt, is pure winst.’

Zo gemakkelijk mogelijk

De pilot heeft als doel de fysieke en digitale leesomgeving van de school aan elkaar te koppelen. Leerlingen bezoeken de bibliotheek en leren hoe ze op internet kunnen reserveren of verlengen. Twee keer per week worden gereserveerde boeken in de mediatheek op school afgeleverd. De leerlingen leveren hun boeken daar ook in. ‘De drempel om naar de bibliotheek te gaan is hiermee verdwenen,’ vertelt Meuleman. ‘Op termijn zetten we honderdvijftig bibliotheekboeken op een aantrekkelijke manier in de mediatheek, zodat het nog makkelijker wordt om een boek te lenen. De mediatheek wordt een bibliotheek op school. Een ander knelpunt is het vergeten of zoekgeraakte bibliotheekpasje. Dat probleem is opgelost door van de schoolpas, waarmee leerlingen elk lesuur moeten inloggen, ook een bibliotheekpas te maken.’ ‘Elk obstakel is reden om af te haken en niet te gaan lezen,’ beaamt Hans van Kol. ‘Daarom maken we het de leerlingen zo gemakkelijk mogelijk. De dagelijkse leerpleinlessen, waarin leerlingen zelfstandig opdrachten maken, beginnen we nu standaard met tien minuten lezen. Dat betekent dat leerlingen niet hoeven na te denken wanneer ze hun boek moeten meenemen; gewoon elke dag. Ook maken leerlingen geen boekverslag en als ze een boek niet leuk vinden, hoeven ze het niet uit te lezen. Ze mogen trouwens ook informatieve boeken kiezen of een strip. Het gaat er puur om dat ze plezier hebben in lezen. Want wie met plezier leest, zal steeds meer en beter lezen.’

Prikkelen om te lezen

Naast de vaste leestijd per dag zijn er binnen de pilot diverse activiteiten om leerlingen enthousiast te maken voor lezen. Regelmatig komt een bibliotheekmedewerker tijdens de lessen Nederlands vertellen over nieuwe boeken om zo leerlingen te prikkelen te gaan lezen.

‘We hebben de strijd snel gewonnen,’ zegt Hans van Kol. ‘Sommige leerlingen vinden hun boek zo spannend dat ze vragen of ze thuis verder mogen lezen. Natuurlijk is er soms een leerling die de boel verstoort, maar over het algemeen is het echt tien minuten stil. En of je lezen nou leuk vindt of niet, het is sowieso goed!’ ●●● iLezen.nl

De staart van het verhalendier

FOTO CHRIS VAN HOUTS

De vierde editie van De Schoolschrijver vindt plaats van februari tot en met juni 2014 op vijftien scholen in Amsterdam Oost, Nieuw-West en Noord. Elke Schoolschrijver geeft negen klassikale lessen in de vaste groepen. Daarna volgt een verdiepingstraject van drie bijeenkomsten voor een selecte groep enthousiaste leerlingen. De Schoolschrijver treft voorbereidingen om landelijk actief te zijn. In schooljaar 2014-2015 start een pilot in het noorden van Nederland. deschoolschrijver.nl

Anna Woltz is als Schoolschrijver verbonden aan basisschool 't Gouden Ei in Zeeburg, Amsterdam. Tot de zomervakantie komt ze wekelijks langs om schrijfles te geven aan groep 5 en 6. Ook leerlingen uit andere groepen mogen verhalen, gedichten en tekeningen aan de waslijn hangen, want de Schoolschrijver is er voor de hele school.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Zodra Anna Woltz de school binnenkomt, wordt ze verwelkomd: 'Juf Anna, wilt u mijn verhaal lezen?' Kinderen trekken haar mee naar de waslijn, waaraan ze zelf werk mogen ophangen. Anna Woltz verzamelt de kunstwerken en plakt er na het lezen gekleurde memobriefjes op met complimenten. Ze is geen strenge juf, maar vooral een die aanmoedigt. 'De Schoolschrijver is bedoeld als iets bijzonders, het is geen keiharde schrijfworkshop,' vindt Woltz. 'Sommige kinderen moeten echt iets overwinnen om hun werk daar in het openbaar op te hangen. Dat alleen al is een prestatie. Bovendien merk ik dat veel kinderen helemaal niet gewend zijn om complimentjes te krijgen.'

Tijdmachine

Bij de schrijfles in groep 6 wordt eerst het werk van de afgelopen week besproken. Radjenio heeft twee titels voor zijn verhaal bedacht, en kan niet kiezen. Wordt het *De zwarte doos*, of *Het geluid op zolder*? Woltz: 'Dat klinkt allebei heel spannend!' Victoria wil schrijven over een tijdmachine in de vorm van een horloge, maar weet niet hoelang haar verhaal moet worden. Woltz: 'Weet je nog van het verhalendier?' Mercedes op de voorste bank steekt haar vinger op en zegt: 'Elk verhaal heeft een kop, een lichaam en een staart.'

'Heel goed!' prijst Woltz. 'In het eerste stuk leer je de hoofdpersonen kennen, in het midden schrijf je over gebeurtenissen en de staart is het slot. Victoria, als jij dat allemaal in een bladzijde kan, dan is het prima. Maar als jij zegt: daar heb ik tien bladzijden voor nodig, dan is dat ook goed.'

Stamelen en stotteren

Tijdens de training in levendig vertellen wordt het iets rumoeriger. In plaats van je personages alles te laten zeggen, kun je ze ook laten schreeuwen, fluisteren of stotteren, legt Woltz uit. In een Powerpoint projecteert ze een verhaal met achter elke zin de naam van een leerling. Wie zijn naam ziet, mag hardop lezen. Mercedes stottert, Oussama buldert, Radjenio slist, Angely moet stamelen ('Wat is dat, juf?'), en Asena raakt van schrik haar stem kwijt als ze probeert te piepen. Het gemompel van Amin is voorin nauwelijks te verstaan. 'Goed gedaan, Amin. Jij hebt echt gemompeld,' complimenteert Woltz. 'En al die woorden kun je dus gebruiken als je een verhaal opschrijft.'

Krokofant

Als laatste onderdeel leest Woltz het gedicht *Lijmen* van Joke van Leeuwen voor over stukvallende dieren. Uit een vogeltje, een veulentje en een varkentje ontstaan een volentje, een veukentje en een vargeltje. Even is het stil, maar dan valt het kwartje. Joël: 'Ik snap het al! Ze heeft de vogel aan het varken gelijmd!' Anna: 'Juist. En dat gaan jullie vandaag ook doen. Je mag zelf bepalen hoe jouw dieren stukvallen en hoe je ze weer aan elkaar maakt. Een tip: gebruik lange woorden, dat lijmt beter.' Even later vliegen de krokofanten, struisleeuwen en gorilladillen door de klas. Als de les klaar is, is er nog een laatste vragenronde. Angely steekt haar vinger op: 'Wat kan ik in de vakantie doen voor de Schoolschrijver, juf?' ●●●

UITGELICHT – ZOMER 2014

Voorleeselftal

Bram van der Vlugt, Job Cohen, Ronald Giphart, Leo Blokhuis, Beau van Erven Dorens, Jeffrey Spalburg, Dennis van der Geest, Thomas Berge, Eric Corton, Ruben Nicolai en Bastiaan Ragas – twee dingen hebben deze elf heren in elk geval gemeen: ze zijn bekend én vader, en daarom nu voor het eerst verenigd: in het Vaders Voor Lezen-elftal. Het team werd bekendgemaakt op 9 april j.l. tijdens Lezen Centraal, het congres dat Stichting Lezen jaarlijks organiseert, en vormt het gezicht van de campagne Vaders Voor Lezen.

Vanuit hun voorbeeldfunctie moedigen deze bekende papa's alle vaders van Nederland aan om zelf vaker een boek (voor) te lezen. Ze treden op in bibliotheken en op scholen, en waar ze maar kunnen vragen ze aandacht voor voorlezen. Mirjam Oldenhave, schrijfster van onder meer de boeken over Mees Kees, is beëdigd als coach van de campagne. Op vadersvoorlezen.nl staan filmpjes van interviews met teamleden Beau van Erven Dorens en Ronald Giphart.

>>> vadersvoorlezen.nl

Vaderdag Voorleesdag

Op 15 juni is het vaderdag – dit jaar, Het jaar van Vaders Voor Lezen, natuurlijk de dag bij uitstek voor vaders en grootvaders om en masse te gaan voorlezen. De Leescoalitie roept alle (groot)vaders dan ook op om vandaag extra lang voor te lezen. Want voorlezen is niet alleen leuk, het is ook heel nuttig: onderzoek wijst uit dat kinderen die worden voorgelezen beter scoren op school, een grotere woordenschat hebben en beter zijn in het verwoorden van emoties. Een voorlezende (groot)vader heeft bovendien veel effect op het leesgedrag van kinderen – goed voorbeeld doet goed volgen!

>>> vadersvoorlezen.nl

Week van de Alfabetisering

Hoe kan je een boodschappenlijstje maken als je niet kan schrijven? Hoe weet je hoe je medicijnen moet gebruiken als je de bijsluiter niet kunt lezen? In Nederland lopen 1,3 miljoen laaggeletterden dagelijks tegen dit soort problemen op. Tijdens de tiende Week van de Alfabetisering, van maandag 8 tot en met zondag 14 september, worden onder het motto 'Tijd voor Taal!' in het hele land activiteiten georganiseerd om het belang van lezen en schrijven onder de aandacht te brengen. Om aan te sluiten bij de Vaders Voor Lezen-campagne worden bedrijven uitgenodigd lid te worden van de Voorleesservice. Deze bedrijven ontvangen vervolgens elke maand nieuwe boeken en voorleestips. Voor meer informatie, inspiratie en het aanmelden van activiteiten, zie de website.

>>> tijdvoortaal.nl

Symposium jeugdliteratuur en andere vakken

Op vrijdag 26 september 2014 organiseert Stichting Lezen, in samenwerking met de redactie van *Verborgene Talenten* voor pabostudenten, een symposium over jeugdliteratuur en andere vakken in het Spoorwegmuseum in Utrecht. Informatieve boeken, fictieve verhalen en gedichten bieden samen niet alleen een leeromgeving die het leesonderwijs verrijkt, maar zorgen ook voor verbreding en verdieping bij andere vakken. Deskundigen gaan in op de Bibliotheek *op school*, de (verplichte) paboleeslijst, fictie en non-fictie bij alle vakken en de huidige stand van zaken van het vak jeugdliteratuur op de Nederlandse pabo's. Zie pagina 2 voor meer informatie.

>>> lezen.nl